

Nedėlinis laikraštis
"LIETUVA"
 Išeina kas penkias savaites, Chicago, Ill.
 Prenumerata ant mėsos:
 Amerikoj... \$2.00
 Užsien... \$3.00
 "Lietuva" spaudina Kalgas, Konstitucijos ir kitiems dalykams lietuviškai, lenkiskai ir angliskai.
 Užrašant "Lietuvą" reikia draugai ir prenumeratą prisiųsti. Prisiųdami pinigų adresuoti taip:
A. OLSZEWSKIS,
 324 33rd St., Chicago, Ill.
 Sub-Station No. 60.

LIETUVA

The Lithuanian Weekly
"LIETUVA"
 Published every Friday, at Chicago, Ill.
 Executes all kind of Job Printing and translating in Lithuanian, Polish and English languages.
 Subscription \$2.00 per year.
 All communications must be addressed to:
A. OLSZEWSKI,
 324 33rd St., Chicago, Ill.
 Sub-Station No. 60.

Nr. 29

CHICAGO, ILL., PETNYCIA, 20 Liepos (Judy) 1900 m.

Metas VIII

ENTERED AT THE CHICAGO, ILL. POST OFFICE AS SECOND CLASS MATTER.

Politiszkos žinios.

Sziaurini Amerika.

Užkilę netikėtai maiztai Chi-
 nuose, rado Ameriką visai nepa-
 siūsiu naudoti iš jų maiz-
 tų, nesuvaldytas filipiniečių
 pasikėlimas suriszo Amerikos
 randui rankas. Ant pergalejimo
 filipiniečių reikalinga skaitlinga
 kariuomenė, iš ten mažai kariuomenės
 galima nusigauti. Činūs, nes ap-
 silpninus kovojančius su filipi-
 niečiais pajėgas, paskutinį
 dvasia labiau pakiltų, jau pui-
 lantis maiztas iš naujo atsigau-
 tų. Skaiztiesi prie tvėrymų
 liuosnorių regimentų ir sžetų
 milicijos ne paranku, nes dabar-
 tinė bėgėlinė karė ant Filipinų
 gyventojams nusibodo, nauja ne
 rastų gal gyventojų pritarimu,
 kadangi ji kaszuotų daug pinigų,
 o jau nuo ispanizkos karės mo-
 kesčiai diktai pasididino ir nei-
 na mažyn. Nežingeidu todėl,
 jeigu Amerikos randas norėtų ne
 daleisti karės su Činiais, kuri tu-
 rėtų pasibaigti tuom, kad Euro-
 pos wieszpatisytės ir Japonija,
 kaip atlyginimą karės kasztų,
 griežtų naujų Činų sžmots ir
 iszerdėtų sau naudingus sutari-
 mus, Amerika gi, neturėdama
 skaitlingos kariuomenės, ne galėtų
 užtikrinti atsakanciznos naudos is-
 traukti. Todėl tai prezidentas,
 nors siunčia į Činų 16000 ka-
 reiwių, bet pranešė Europos
 randams, kad Amerikos užduotė
 iszliuosuoti wien sawo ambas-
 dorių, misijonierius ir amerikons
 gyvenanciznos Činuose, bet ka-
 rėje su Činiais ne ims dalyvumo,
 neis isz wien su Europos wieszpa-
 tytės. Amerika prisiunčia
 yla Činų padalinimui, grobimui
 jų žemės. Kadangi wienok jau
 daug iki szio kraujo pralietai ir
 daug kasztų pakelta, tai reikia
 abejoti, ar kitos wieszpatisytės
 suteiks ant Amerikos programo.
 Jeigu kiti ant to nesutiks, tai no-
 roms nenoroms Amerikai ateis
 dalywauti ir kowoj prieš Činūs,
 kadangi, jai su wisiu pasitraukus,
 ji nieko isz karės nepelnytų.

Karė galo ant Filipinų salų
 wis dar ne matyt. Per pėisita
 sanwaite susitikimuose su pasikė-
 lėliais, 3 amerikonskizki kariuomenės
 likosi užmūsti, o 2 paszauti; nuo
 ligų, žinoma, pasimirė gal de-
 szimti kartų daugiau. Amuni-
 cijos filipiniečiams pawėrė net
 14 tonų. Ne matyt, kad atleidi-
 mas kalczij pasikėlimams, kurie
 padės ginklus, būtų iszdawęs
 swarbius waisius. Ir pirma karė
 ne kartą buvo lyg apstofusi,
 filipiniečiai gabeno amerikons
 netikusius ginklus, bet tie syki
 pasidawę pasikėlimai, prie pirmos
 progos griebė už ginklų ir stojo
 i muszius su amerikons. Ne ma-
 tyt, kad dabar būtų kitaip.

Nuo salos Kubos grįžta atgal
 wis daugiaus amerikonszkos ka-
 riuonos. Gal su laiku, jeigu ir
 ne isz geros amerikonų wahos,
 Kuba sulauks nepriugulmystės, ka-
 dangi matijos palaikymas reika-
 lautų per daug aukų.

Rytini Azija.

Stowis daryk Činuose prade-
 da iszsisziskinti, jie krypta ne
 ant naudos europiečių. Atėjo
 dabar jau oficijalszkos žinios nuo
 gubernatoriaus Čintungo pro-
 wincijos, patwirtinanciznos pir-
 miaus paslydusį paskala, jog
 Pekine ne tik wisi swetimi amba-
 sadoriai, bet wisi swetintaučiai
 ir chiniečiai krikščionys likosi
 iszskersti galwas jų nukirtę, bo-
 xerai, užimaustę ant durtuwų,
 neszojo po miestą. Tas atsitiko
 30 diens berzelio mėnesio. Tą
 žinojo seniai wisi chinizski pro-
 wincijų gubernatoriai, bet slėpė

nuo Europos konsulių, kadan-
 gi, jeigu ta žinia būtų tuojaus pa-
 siekusi Europą, tai wisi ciwili-
 zuoti krasztai isz syk būtų isz-
 siuntę dideles armijas ant nubau-
 dimo chiniečių, dabar gi seniai
 laukiama atsitikimas jau ne daro
 tokio uždegancizno įpuddžio.
 Apart to, chiniečiams reikėjo
 laimėti laiką ant sutraukimo wisų
 pajėgų prieš europiečius. Dėl
 to tai ir slėpė jie apie iszpjowimą
 europiečių Pekine. Wisi amba-
 sadoriai ir europiečiai, pasilėpę
 angliszkoje ambasadose, gyneši
 teip ilgai, kol turėjo kuom szau-
 lantį maiztas isz naujo atsigau-
 tų. Skaiztiesi prie tvėrymų
 liuosnorių regimentų ir sžetų
 milicijos ne paranku, nes dabar-
 tinė bėgėlinė karė ant Filipinų
 gyventojams nusibodo, nauja ne
 rastų gal gyventojų pritarimu,
 kadangi ji kaszuotų daug pinigų,
 o jau nuo ispanizkos karės mo-
 kesčiai diktai pasididino ir nei-
 na mažyn. Nežingeidu todėl,
 jeigu Amerikos randas norėtų ne
 daleisti karės su Činiais, kuri tu-
 rėtų pasibaigti tuom, kad Euro-
 pos wieszpatisytės ir Japonija,
 kaip atlyginimą karės kasztų,
 griežtų naujų Činų sžmots ir
 iszerdėtų sau naudingus sutari-
 mus, Amerika gi, neturėdama
 skaitlingos kariuomenės, ne galėtų
 užtikrinti atsakanciznos naudos is-
 traukti. Todėl tai prezidentas,
 nors siunčia į Činų 16000 ka-
 reiwių, bet pranešė Europos
 randams, kad Amerikos užduotė
 iszliuosuoti wien sawo ambas-
 dorių, misijonierius ir amerikons
 gyvenanciznos Činuose, bet ka-
 rėje su Činiais ne ims dalyvumo,
 neis isz wien su Europos wieszpa-
 tytės. Amerika prisiunčia
 yla Činų padalinimui, grobimui
 jų žemės. Kadangi wienok jau
 daug iki szio kraujo pralietai ir
 daug kasztų pakelta, tai reikia
 abejoti, ar kitos wieszpatisytės
 suteiks ant Amerikos programo.
 Jeigu kiti ant to nesutiks, tai no-
 roms nenoroms Amerikai ateis
 dalywauti ir kowoj prieš Činūs,
 kadangi, jai su wisiu pasitraukus,
 ji nieko isz karės nepelnytų.

Karė Afrikoj.
 Angliskizki laikrasztai mėgsta
 garsinti, jog kową su burais rei-
 kia už pasibaigusį laikyti, kad
 prieszinai tik mažai burų pulke-
 liai, bet ir tie turės pasiduoti,
 kadangi busė veikiai angliszkos
 kariuonos apsiusti. Syki pagar-
 sina, huk Oranijos burų wadowas
 de Wett jau apsiustas, tai wėl
 huk Kruger ir Botha nori pasi-
 duoti, kadangi mato, jog prieszinai
 tiesi ilgias ne gali. Gal būtų,
 kad ant pasidawimo burų ir pasi-
 baigs dabartinė kowa pietinėj
 Afrikoj, jeigu Anglijai ne bus
 reikalinga būtina kariuona kur-
 kitur, prieš galingesnius prieszus,
 bet iki tokiom karės pasibaig-
 tui dar toli. Wisi ne toli Pre-
 torijos, kur sutrauktos wisos lo-
 re Roberts pajėgos, wos 18 my-
 liu nuo to miesto, dalis angliszkos
 kariuonos likosi bėjauriai sumusz-
 ta, muszyje krito 200 anglionų,
 burams pateko dvi kanuolės ir
 80 angliszki raiteliai. Druta ge-
 ležinkelio stacija Nitrals Nek li-
 kosi burų užimta, isz kur angli-
 joni likosi iszvyti. Kitas nepa-
 siekimas pasiekė anglionus po
 Derderport. Burai buvo apsirė-
 dę drabužiais panaszais ir tuos,
 kokius neszoja angljonai. Tie
 burus palikė už sawuosius, bet
 kada prisartinio ant 400 žing-
 snių, burai ant syk pradėjo tai-
 kisi szaudyti. Tame susitikime
 diktai anglionų likosi užmūstyti
 arba paszauti.

Padejimas burų Oranijos re-
 publikoj teipogi, turbūt, dar ne
 teip blogas, kad reiktų laukti
 greito jų pasidawimo anglijo-
 nams. Rodo didesnis anglionų
 Bullero pajėgos pawėrė nuo bu-
 rų miestą Bethlehem, bet jenero-
 lis de Wett su 10000 kariuonų
 pasitraukė 15 angliszkių mylių
 pietus ir apstiojo ant drutų pozic-
 ijų po Reteif Nek. Jis turi 10
 gėrų, toli siekiančių kanuolių.
 Po Lindley burams pateko ang-
 lizska patrolė susidedanti isz 25
 kariuonų, isz kurių 18 kariuonų
 likosi arba užmūstyti arba paszau-
 tyti. Susinezimai lordo Roberts
 nuo pietų wėl pertraukti. Ant
 iszėjimo isz ty krasztų burų li-
 kosi iszpistas jenerolas Clefy. Po
 smarkiam musziui su daug skait-
 lingais angljonai burai, pasi-
 traukę, nors jų angljonai ne su-
 muzė. Po Rietfontein raiteliai
 jenerolo Frencho ir pėksztininkai
 pulkawniko Mahono turėjo susit-
 tikim su burais, bet tie, nors tu-
 rėjo gana twirtas pozicijas, po
 slėpnam pasiprieszinimui, apledo
 stowykias ir pasitraukė toliau į
 rytus.

Maiztai aszantų wakarinės
 Afrikos angliszkos waldybose
 dar wis nesuvaldyti ir rodosi,
 kad ant jų suwaldymo anglizskas
 randas per mažai iszsiuntė kariu-
 nos. Kariuona iszsiunsta ant isz-
 liuosawimo pasikėlimų apgulto
 miesto Kumassi atėjo į Famsu,
 traukdama turėjo kelis sparkius
 susirėmimus su pasikėlimais, ku-
 riuose nužudė apie 300 kariuonų.
 Miesto Famsu priewersta tapo ap-
 sistoti, ne drysta traukti toliau,
 kadangi terp Famsu ir Kumasi
 si yra su wirszum 30000 gink-
 luotų negrų. Sa teip didelėms
 pasikėlimų pajėgoms angljonai
 ne drysta susitikti. Miestas Ku-
 massi dar wis apgultas. Dalis
 angliszkos kariuonos ir europie-
 szki prekejai laimingai isz czia
 iszėjo ir prisigriebė pajūry.

Balkanų pussalis.
 Ant Balkanų pussalio wėl pra-
 deda wirti. Kaip kitais metais
 wasaros laike, teip ir szimet užgi-
 mē maiztai Albanijoj. Czia bū-
 wo jau keli smarkūs susirėmimai
 turkizkos kariuonos su pasikėli-
 siais albanieziais.
 Maizstų Arabijoj Turkija ne-
 įstengia suvaldyti, maiztai tie
 iszsiplatino ant wisos pietinės
 Arabijos. Turkizska kariuona
 jau kelis kartus likosi pasikėli-
 mui arabų sumuszta, todėl ji da-
 bar ne drysta iszeiti isz miestų;
 po wisas aplinkines waldo pasi-
 kėlimais.
 Matomai maskoliai tikisi pasi-
 naudoti isz dabartinį maizstų
 Činuose ne tik ant iszplatinimo
 sawo įtekės Činuose, bet ir
 Turkijoj, už kurią dabar ne bus
 kam užtarti. Rodosi, kad mas-
 koliai wėl stengiasi sukelti mai-
 sztus Armenijoj ir isz to pasinau-
 dodami, užimti Armeniją po sawo
 globa. Maskolizskas pasutinytis
 pareikalawo nuo sultano daleidi-
 mo sugrįžti į Armeniją pabėgu-
 siems į Maskoliją armenieziams.
 Jų yra Maskolijoj su wirszum
 30000. Sultanas prieszinasi, nes
 jis gerai žino, kad sugrįžus
 tiems, wėl pakils maiztai, bet
 turbūt ne iszsisuks ir turės duoti
 reikalaujamą daleidimą.

Isz Lietuwos.

Isz Wilniaus.

Wilniaus laikrasztai paduo-
 da, kad szj metą daug daugiau
 žmonių reikalauja užrubežinių
 paszpartų: dabar gubernatoriaus
 kancelerija widutinsziskai iszduo-
 da po 30 paszpartų kasdien norin-
 tiems keliauti į užrubežius, taigi
 bėweik dukart daugiau negu ki-
 tais metais. Isz to matyt, kad
 nemažas skaitlis Lietuwos gy-
 wentojų keliauja ant parodos į
 Paryžių. Kas yra Wilniaus gu-
 bernijoj, tas yra ir kitose twieran-
 cizose musų twėrymų.

17 d. berzelio, giraitėj teip
 wadinamo Žwėrinčiaus rado pa-
 miestą kunelį 2 mėnesių waiko,
 kurisai, kaip pasirodė, likosi mo-
 tinos užmaugtis. Motinos iki
 25 polių nepasisekė su-
 rasti.

23 d. berzelio Wilniaus Ausz-
 ros Wartų koplyczioj, laikedie-
 waldystos cugriebė wagilka Kar-
 czauksienė, kuri įkiezo ranką į
 kiseninį szale jos klupancizos
 bajorės Barskienės. Matyt, kad
 ne wisi ant maldos renkasai į ko-
 plę, bet ateina czia ir tie, kurie
 busztina kisenius besimel-
 džiančių.

12 d. berzelio, giriose Talėj,
 netoli Wilniaus, nuo perkuno į-
 trenkimo užgimė gaisras, kurisai
 isznaikino 20 desiatinių girios.
 Apart aganczių medžių, ugnis
 isznaikino 100 sieksnių aukratų
 pusziųjų maikų, 15 kapų czielių

medžių pakirstų ir nutasztytų ir
 300 rastų.
 23 d. berzelio, kaime Baltu-
 piacze, susibarusi su sawo wyrų,
 24 m. Szarikienė, norėdama nu-
 sizudyti, praijo nuodus, bet už-
 tėmytės tą jos wyras, nugaleno
 ją į Wilniaus ligonbutį ir daktarai
 iszgelbėjo nuo mirties jauną pats-
 žudę.

Wilniaus sweikatos užwėzda
 sukonskawo atgabtų į miestą
 isz dwaro Danilowiczų, isz wiso
 300 pudų jautienos, kadangi, kaip
 pasirodė, mėsa buvo užkrėsta
 džiowos bakterijos, matomai pa-
 jo nuo džiowa serganczių galwi-
 jų. Wietinis daktaras iszdawė
 paliudyjim, kad mėsa yra swei-
 kėjai pridėjo nesweiką, nesirupin-
 dami wisi, ar tas neuzkenks gy-
 wentojų sweikatai.

Pagal miesto padawadyjim,
 Wilniuje norinti wadinėti ant bi-
 cyciklio, priesz policiją turi iszlaiky-
 ti egzaminą ir parodyti, kad žmo-
 kaziuoti, ir turi įzpirkti bilietą
 užsimokėdami ant miesto naudos
 mokesčių po 1 rublį ant metų.

Randaunkas Wilniaus Bota-
 nizsko sodo, garsus alaus leidėjas
 Szuman, pateko po sudu už nai-
 nimą paukszczį lizlų jo randawo-
 jame sode. Sudas už tokį darbą
 ant musų twėrynės sostapilės did-
 turci uždėjo baumę 5 rubliu.

Pabaigoj berzelio mėnesio
 Wilniuje užgimė kurpių sztrai-
 kai, kuriuose ima dalywumą 300
 kurpių. Darbininkai reikalauja
 pakėlimo ant 10—20 kap. užmo-
 keenio už pasiwiwimą poros cze-
 werykų. Dalis darbdawų ant to
 sutiko, bet daugelis dar wis ne-
 sutinka. Policija suareztawo
 diktai darbininkų. Sztraikuose
 dalywauja lenkai ir lietuwiai, tei-
 posgi apie 100 žydų darbininkų.

Ant priemiesczio Soltaniszkių,
 gyvenime Jono Wito, akczyžios
 tarnai užliko paslaptą degtinės ir
 alaus pardawinczių. Witas likosi
 suareztuotas ir apskystas į sudu.
 Du geriaus Wilniaus daktarai,
 Bloch ir maskolius Rogow, pare-
 gę priwatszka gydinczių mote-
 rims. Yra czia jau panaszai gydi-
 nczia Rimszos ir Kopo, bet to
 neuzteko ant gywentojų reikalų.

Pereituose metuose Wilniaus
 kaliniuose buvo pasodyti 3986
 mėsdejliai. Daugiausiai buvo
 pasodyti už wagyztą, nes 2746,
 už wiskias prigawystes 133, už
 užmuszystes 169, už pasipriesi-
 nimą waldzioms 93, už kreiwą
 prisiegtą 24, už elgetawim 16, už
 pabėgimą nuo kariuonizkos tati-
 nystos 64, už emimą nezonizskų
 palukų 35, už užsmaugimą waikų
 16 merginų, už suzagimą neme-
 czių mergaizių 13, už netei-
 szčių denunciaciją 11, už sumai-
 szymą kraujo 4, už iszpłėzimą
 badynyczių 3, už iszwarymą wai-
 sius 8, už dirbimą pinigų ir do-
 kumentų 3, už padegimą 127.

23 d. berzelio, atwaziawus į
 Wilnių broliams Korikams isz
 Solecznikų, wagičiai pawogė wėdi-
 mą ir porą arklių. Arkliai werti
 100 rubl. Wagičių iki szio ne su-
 gawo ir wargiai bo sugaus.

Baumės už paslaptą wai-
 kų mokimą.
 Maskolizskas caris iszleido nau-
 ją, rodantį jo menką protą, ma-
 nifestą apsenkintąj žmonių ap-
 szwietimą Lenkijoj. Caras Mi-
 kalojus sawo manifeste sako, kad
 "besirupindamas apie žmonių ap-
 szwietimą maskolizskoj dwasoj
 Lenkijoj, jis randa už naudingą,
 ties su baudiom žmonių už pa-
 slaptą waikų mokimą, taigi už
 mokimą jų prigimtoj kalboj,
 kokios iszduotos nuo 1892m. dėl
 Lietuwos, iszplatinti ir ant Len-

kijos, taigi ir ant lietuwų apgy-
 wentos Suwalkų gubernijos, kur
 dėl kwailomo administracijos,
 žmonės tankiausiai priwersti
 slapta mokytį sawo waikus, ka-
 dangi atwrai mokinti lietuwisz-
 kai czia seniai waldžiu uždrausta.
 Pagal tą naują Mikalojaus mani-
 festą, skundus už paslaptą waikų
 mokimą priwalo padawinti
 mokinėms direkcijs; bau-
 smes gi p skirs Warsawos jener-
 al gubernatorius (mat caras bijo-
 si tą pawesti sams). Poinjai
 nuo tokių baumų bus apwercia-
 mi ant suszelpimo neturtinų
 augztesnių klasių mokintų
 Lenkijos gimnazijų ir mokintojų
 seminarijų (žinoma maskolijų).
 Isz wisko matyt, kad caras tą sa-
 wo ne labai iszminčiagą manifestą
 iszleido ant reikalawimo Warsaw-
 os jeneral gubernatoriaus, kun-
 gaicsczio Imeretino; aiskiai ma-
 tyt, kad jis padirbtas trasto asi-
 dedancizno isz caro ir Kaukazo ku-
 njaicsczio ant užkirtimo kelio
 besiplatinimui apszwietimo terp
 lenkų ir lietuwų.

Isz Smorgonės, Wilniaus
 gub.
 Ant prisakymo Wilniaus mok-
 slinio apskriczio užwėizetojus,
 neseniai į Smorgonę atkako in-
 spektorius žmonių apszwietimo
 isztirti, kokių amatų mokyklą
 reiktų czia parengti. Jis rado,
 kad Smorgonėj geriausiai būtų į-
 taisyti skurų iszdirbimo moky-
 klą. Kadangi mieste nėra su
 naujaisiems įtaisams skurų iszdir-
 binczių, tai randui ateitų to-
 kių parengti. Nutarta atsiilepti
 į apszwietimo ir izdo ministerius
 su praszymu parengti nors "mažą
 tokią iszdirbinczių ir prie jos
 mokyklą. Ar pasiseks wienok tą
 iszmelsti, galima abejoti.

Isz Wolozino, Wilniaus
 gub.
 28 d. berzelio sjautė czia gaus
 didelės gaisrai, kurisai isznaikino
 30 namų, ne skaitant negywenan-
 czių triobų. Kadangi weik wisos
 miestelij triobos dengtos iszdžiū-
 wusiomis lentoms, tai ugnis teip
 greitai platinosi, kad gywentojai
 ne spėjo iszneszti krutanczių tar-
 tų. Rodo yra czia ir ugnasargiai,
 bet ir jie ne greitai galėjo ugni
 euwaldyti, kadangi toj wietoj,
 kur užgimė gaisras, triobos su-
 grustos, o jos statytos isz lengwai
 deganczių medegų.

Isz Lydos, Wilniaus gub.
 2 d. liepos czia prasidėjo garsi
 prowa žydų Papko ir Ginsburgio,
 kuri traukiasi jau nuo 1896m.
 Minėti žydai apskysti už emimą
 nuo warguolių nezonizskų, už-
 draustų krasztu tiesoms palukų
 už paskolitus pinigus. Sude yra
 su wirszum 100 tų niekszy iszsurbi-
 tų be mielaszirdystės warguo-
 lų. Pamatsime, kokį sudas
 iszduos nusprendimą.

Jawų prekės.
 Pereitą sanwaite už lietuwizskus
 jawus mokojo Wilniuje: už pudą
 rugių 73—74 kap., miežių 80—
 83 kap., awižų 63—71 kap., griu-
 kų 76—82 kap., žirnių 85 kap.—
 1 rub. 10 kap.

Gaitene (Grodne) mokojo: už
 pudą kwieczų 1 rub., rugių 76
 kap., miežių 80—82 kap., awižų
 65—70 kap., griukų 90 kap., žir-
 nių 75—80 kap.

Lietuwizskame Minske moko-
 jo: už pudą kwieczų 70—80 k.,
 rugių 65—66 kap., miežių 70—75
 kap., awižų 50—53 kap., griukų
 80—85 kap., žirnių 1 rub.—1 rub.
 15 kap., wikių 70—75 kap., rau-
 donųjų dubilų 9 rub. 50 kap.—
 11 rubl.

Iszdegė miestelis Turow.
 Neseniai iszdegė bėweik su wi-
 su miestelis Turow, Minsko gub.

Sudegė czia su wirszum 350 na-
 mų. Stogai miestelij dengti ar-
 ba mediniais skindeliais arba
 sziaudais, todėl ugnis platinosi su
 neiszpaskytu greitumu. Gaisras
 skaudžiausiai užgriebė neturtin-
 gus žydilius, kurių wisi turiai
 ugnyje prażwio.

Paukszczų maisto krau- twės.

Paprastai daugelis žmonių
 mėgsta girtiesi ir tiki, kad tik
 žmogus rūpinasi apie reikalus
 ateinanczių dienų, kad tik žmo-
 nės t'ek turi proto, kad wasaros
 laike krauja į aruodus maisto pro-
 duktus ant žiemos. Tuom tarpu
 nuomonė ta klaidi, aruodus turi
 ir krauja į juos ant žiemos maistą
 ir kiti gywuoni. Wisi žino, jog
 bitys wasaros laike renka medų
 ir nesza jį į awilį, krauja į korius
 ant maisto žiemos laike wisos
 awilij gywenancizmos bitėms.
 Aruodus su maistu ant žiemos tu-
 ri ir skrazdėlis skrazdėlynuose ir
 lygiai pas bitis, kaip ir skrazdė-
 les padalinimas surinkty waisių
 teisingens negu terp žmonių:
 czia nėra kapitalistų, kurie sa-
 wintui sau daugiaus ir geresnį
 maistą, bet wisi szeimynos sana-
 riai lygiai isz produktų aruoduose
 sukrautų gal naudotiesi; pas
 bitis, wien darbininkai, sakrowę
 medų, turi tiesą isz jo žiemos lai-
 ke naudotiesi, isz nedirbusių
 wien bitinas, arba, teisingiaus sa-
 kant, wisos awilio szeimynos mo-
 tina, kaip reikalinga nebutinai
 ant palaikymo wieslės, gauna
 darbininkų sukrautą žiemos laike
 maistą; nenaudingi, nieko į aruo-
 dus nesukrowę, nieko ne dirbę
 trana, atsikanti tarp žmonių
 didžturcziams dykaduoniams, ru-
 deny tampa darbininkų nužudy-
 tais.

Aruodus ant žiemos rengia ir
 tili žwėrys.
 Giesmės pasakytą, kad
 paukszcziai ne šėja, ne renka, o
 wienok Tėwo dangiszko aprupin-
 ti. Teisybė, kad daugumas
 paukszczų, ką sargiebia, tą ir suė-
 da, į aruodus ne krauja, bet jeigu
 tą giesmę norėtume pritaikyti prie
 wisų, ji pas rodyt klaidi ir netei-
 singa. Ausuotos pėldos, jeigu
 joms pasiseka sugriebti daugiaus,
 negu ant pasiotinimo reikia,
 maisto, tai atlikusį jo dalį ka-
 woja po sausais lapais, po medžio
 žieve, arba kemsza į iszpuwusius
 medžio skylių. Tiliwikai, rengda-
 miesi ant žiemos, rengia drauge
 ir maisto aruodus, į kuriuos
 krauja: giles, wysznias, sėklas ir
 tt.; aruodai toki būwu po medžių
 azaknims arba iszpuwusiose me-
 džių skylyse. Kaip kokuose to-
 kiuose maisto aruoduose buwu po
 10 ir daugiau swarų wisokių
 paukszczų reikalingų maisto
 produktų. Ne tik aruodus, bet
 mėsos džiowincizias rengia tili
 draskanti paukszcziai. Lonius,
 pagawęs pelę, mažą paukszczelį,
 kirminę, užmauja ant erskėczijų
 arba kitokių krūmų aksinų ir
 džiowina. Tankiai užmaustyti
 ant aksinų maisto produktai pa-
 genda, jeigu pauksztis ne greitai
 juos suwartoja; tas wienok nieko
 ne ženkina: juk ir gapadinėms
 pasitaiko ne kurg, kad jų pa-
 rengta ant ilgesnio laiko mėsa
 pagenda, jeigu ne gerai bu-
 wo apsaugota nuo pagedimo.
 Taigi mat rapestis apie atei-
 nanczių laiko reikalus priguli ne
 wien žmogui, apie tai rūpinasi ir
 kiti, žemiaus už žmogų stowinti
 gywuoni.

Prekė pinigų.
 Ruskas rublis po.....52½c
 Prusizskos markės po.....24½c
 Prie kiekwieno pinigų siuntinio
 reikia pridėti 30c ant paczo kasztų.

Isz Amerikos.

Su dinamitu iszgriove namus.

WILLIAM-TOWN. Nežinomi pik-tadarai po namais Wilsono pa-metė dinamito bombą, kuri ex-plodavo ir sugriovė namus. Broilis sawinjo likosi ant wietos užmūstas, dar wiena žmogysta sunkiai apklūtė.

Nusinuodino 9 ypatos.

LITTLE ROCK, ARK. Netoli nuo czia gyvenanti seimyna Finko, susidedanti isz 9 ypatų, nusinuodino priinktais girioj grybais. Mat wietoj walgomų grybų, pri-rinkto nuodingų ir prisiwų, su-walgę. Pasekmės nuodų greitai apsiereiskę teip, kad nė wieno isz walgiusių grybus nepasisekė iszgelbėti, wisi 9 seimynos san-arai pasimirė.

Užpuole ant truko.

PADUCAH, KY. Szeszi plėsi-kai susistabė greitaij trukį bė-gantį New Orleans, užsoko ant expresinio wagono, suwalgė sargus, iszardę su dinamitu geležinę kasą, paėmė piniginius siuntinius ir pabėgo. Ant rytojaus rado kelis siuntinius su \$10000 pame-tus ant kelio.

Neiszingintuos laizybos.

PALMER, MAS. Gywenantis czii lenkas Franciszkus Szan-towski susibeczyjo su sawo draugais isz dwiejų alaus baczyų, kad suwalgs 4 kwortas žalių ci-bulių. Isztriko cibulius suwalgę ir tas nieko jam neženklė.

Audros.

CHIPPWA FALLS. Aplinkinė-se szito miesto siautė baisios au-dros, kurios diktaipikto pridirbo. Perkunas trenkė į miesto hallės stogą ir jį wisi iszardė. Wieu-nuose namuose perkunas sudaužė wisi meblius ir lową, kurioje diktaipikto miegojo, bet jiems pasisekė iszsigelbėti.

Turbūt bus tai reklama.

Wienas sanarys naciionali-zko republikonizkos partijos komi-teto, kaip garsina republikoniz-kai laikraščiai, gawo skalbinį kų laizską, buk tuli iszapnijoni ir kubieciai nutarė nužudyti prezidentą Mc Kinley. Turbut yra tai tik reklama ant padaugi-nyo Mc Kinleyui pritarę, kas reikalinga dabar, kadangi artina-si nauji prezidento rinkimai.

Norejo truki sudaužyti

PHILADELPHIA, PA. Netoli Fol-som stacijos, trukis wežantis pi-nigius į rando kasą į Washington iszszoko isz rėlių. Pasirodė, kad szėnys buvo tyczia iszkleip-tos. Turbut koki piktdarai tai padarė tikėdami, kad trukis susi-daužys ir jiems teks nors dalis pinigų.

Perplauke per Niagaros wandens puolimą.

NIAGARA FALLS, N. Y. Danie-tis Bowser, sawo paties padirbtój waltį, perplaukė laimingai per garsų Niagaros wandens puolimą. Kada waltis nupuołė į puolimą, pradėjo greitai sukietis, bet Bow-serui pasisekė isz sukurių į isz-stumti. Kada jis iszslipo ant kran-to, buvo o swikas, tik jautė szal-tį; susirinkę ant kran-to žmonės wežinojo nė ką daryti: moterys norejo bucuoti, wrai girdyti, bet Bowser nuo moterų pabucia-wimo atsakė, pirmė wien wyrų siulomus gėrymus.

Pardawe nuotaka.

GREAT FALLS, MON. Gywe-nantis czia ateivys isz Austrijos, Schmidt, užsidirbęs kiek pinigų, parsigabeno sawo Windobonoj pa-likty sužieduotinę. Atkakus su-žieduotinei, tojaus Schmidt ren-gė westuwes. Jaunawedžiai nuėjo į bažnyčią, nuotaka wedė Schmidt draugas Kunz, kurisai teip nuotakai patiko, kad tojė, prisiartinus prie altoriaus kun-gui, pakilo ir priėjusi prie Kunzo, paklausė, ar jis ne norėtų Schmidt wietą užimti ir su ja ap-siwesti? Tas noriai sutiko, tik Schmidt ne norejo sawo sužieduo-tinės aplėsti dykai. Kunz pa-siulė 65 dol. ir ant to derybos pa-sibaigė: už tiek pinigų Schmidt sutiko sawo draugui nuotaką parduoti. Takiu budu graži Win-dobonietė, wietoj su sawo sužie-duotiniu, apsiwedė su jo draugu.

Wyras 7 moterų.

MIDDLESBORO, TEN. Likosi czia suarszuotas wokietys Pikel-heimer už daugpatysę. Kaip sa-

ko, turi jis isz wiso 7 paczias, o gal dar daugiau; dwi moterys gywena mieste Middlesboro, tai-gi nežinia, kaip jis galėjo su dwiem gywenti ypacz, kad kiek-wiena jo moteris gywena kitoje miesto dalij. Jo skrynūtė, a-part kitokių daiktų, rado ketu-ris szliubo aktus. Kitos jo mo-terys gywena kituose miestuose Amerikos.

Atidarymas indijonu rezervaci-jos.

Likosi dėl kolonizacijos atida-ryta Comanche ir Kiowa rez-erwacija, užimanti 2 milijonu akrų geros waisingos žemės. Žemė ta bus padalyta į 15000 farmų po 160 akrų kiekwiena. Lietuwiai, norinti pigiai įgyti farmą, galėtų isz to pasinaudoti. Minėta rez-erwacija yra tarp Teksas, Oklaho-mos ir Indijonų Teritorijos.

Skaitlius gywentoju New Yorke.

Leike paskutinio žmonių su-skaitymo, skaitlius gywentojų „Didžiojo New Yorko“ pasirodė 3 650000 galwų. Daugiausiai gy-wentojų pasirodė tikrame New Yorke arba ant salos Manhattan, nes 1958569, Brooklyn 1231480, Bronx 153537, Queen 134137, Richendad 47260. Smarkiausiai gywentojai dauginais wienok ne New Yorke tik Brooklyn, kuris kaslink gywentojų skaitli-us gal neužilgio praleuks tik-raji New Yorką.

Amerikos geležinkeliai.

Ilgis wisiw geležinkelių Suwie-nytose Walstijose pabaigoje pereitų metų siekė 252364 ang-lizkas mylias. Lokomotywų bu-wo 63700 su 1379160 wagonų. Tarnaujancijant wisiw geležin-kelių buvo 928924. Pasażierių per wisiw pereitus metus keliawo 523177500, taworų gi perwedė ge-žinkeliai 959754000 tonų. Pel-no wisiw geležinkeliai turėjo 1319 310618, iszdawimų gi \$856 969000. Per wisiw metus ant geležinkelių užmūsdė 7123 žmones, sužeidė gi 44320.

Debesu praplyszimai.

Aplinkinėse Coleman, Texase, siautė smarki audra su debesų praplyszimais, nuo ko užgimė ant syk dideli twanai, kurie ne mažai blėdies ir nelaimių pridiri-bo. Upėse ir upeliuose pakilę wandens, iszsiliejo per krantus, apėmė didelius laukų plotus, nunesė daug farmų, iszardė ge-žinkelių linijas. Kaip sako, prie to prigrė 15 žmonių, bet gal but, kad prigrėsių isz daugiau. Skaitlių prigrėsių galwijų pa-duoda ant kelių tukstanezių gal-wų.

Galsrai.

BIRMINGHAM, ALA. Sudegė di-delės Birmingham Cement Co. dirbtuwės Ensbeye. Blėdį ugnies padarytą skaito ant \$100000.

PRINCETON, ILL. Siautė czia gana didelis gaisras. Ugnis isz-naikino su wisiw 18 namų. Blėdį jos padarytą skaito ant 130000 dol.

PRESCOTT, ARIZ. Siautė czia pereitos nedėlios diena baisus gaisras teip, kad bewiek su wisiw isznaikino szitą miestą, wietoj triu-voj riogso tik apdegusios sienos. Blėdį ugnies padarytą skaito ant 2 milijonų doliarų.

Explozijos.

PITTSVILLE, WIS. Lentų pjowi-nyciose Aplebakero iszlėkė į padangas garinis katilas. Iszlak-szcziusių katilo szukių patrai pjowinyčių sawinikas likosi labai sunkiai, gal mirtinai sužeistas.

BOSTON, MAS. Sommersvillej, netoli Bostono, explodawo kero-sino rezervuaras, prie to 100 žmonių likosi sunkiai apklūtų ir apdegintų, isz jų du jau pasimi-rė.

Netalimes ant geležinkeliu.

SPRINGFIELD, OH. Ne toli nuo czia, ant Dayton, Springfield ir Urbana geležinkelio susimusdė du į prieszingas puses bėganti karai ir isz dalies susidaužė. Prie to 20 žmonių likosi sunkiai ap-klūtų.

INDIANAPOLIS, IND. Ant West ulcyzos, ties susidurimu jos su Big Fair geležinkeliu, ant sker-sai geležinkelio szėnių bėgancio uylczynio karo užbėgo taworinis trakis ir karą drucziai pagadino. Prie to dikta karu wadnojanczių pasażierių likosi sužeistų, isz jų 6

sužeisti sunkiai, o karo motorma-nas, rodosi, apklutas mirtinai. Sunkiaus apklutas reikėjo gaben-ti į tigonbutį. Kiti karo pasażie-riai apklūti lengwiau, nepawojia-gai; tie galėjo waziuoti toliaus į pasžirtą wietą.

Isz darbo lauko.

HELENA, MONT. Darbinjai Montana Central geležinkelio su-grįžo prie darbo.

JOLIET, ILL. Dirbtuwėse Illinois Steel Co. prasilejo jau wėl darbi.

ELWOOD, IND. Bus czia pastatytos naujos geležies dirbtu-wės, kuriose 1000 darbinjų ras darbą.

EAST CHICAGO. Pradėjo dirb-ti czianykesziuos Iron & Steel Co. dirbtuwės ir 1000 darbinjų gawo jose darbą.

COLUMBUS, OHIO. Dirbtu-wės King, Gilbert & Warnero ant neaprubėduoto laiko pasilio-wė darbi.

Chicago. Union Traction Co. nuo 1 d. pjūtės pakelia užmo-kesnį wisiw tarnaujanczių nuo 10—15%.

NILES, OH. Dirbtuwės A-merican Sheet Steel Co. bus pa-didintos ir priims paskui prie darbo 1000 naujų darbinjų.

FALL RIVER, MASS. Czia-nykesziuos medwlnės werpiny-czios likosi uždarytos ir per tai 2000 darbinjų ne teko darbi.

HOMESTEAD, PA. Darbi Car-negie dirbtuwėse, kurie buvo pasiilwo, dabar wėl prasidėjo ir 3500 darbinjų wėl turi darbą.

Sztrakai angliekąsį szetote Maryland dar wis ne pasibaigę, bet darbinjai tiki, kad kasnyti sawinikai neiszlaiyks.

UNIONTOWN, PA. Darbi czia eina dabar gerai. Szito mies-to aplinkinėse reigia kelias nau-jas kasystines ir prie jų kokso pe-cizius.

LEBANON, PA. Darbi prie ausgų peczių Lackawanna Iron Co. dirbtuwėse su wisiw pasi-liowė ir pertai 1600 darbinjų ne teko darbą.

PITTSBURG, PA. Spong Chal-font & Co. sumažino darbinjų uždarbį nuo 15—20%. Darbin-jai nepasiprieszino ir dirba ra-miai už mažesnę prekę.

NEW YORK. 5000 siuwėjų paliowė dirbę; ketina prie sztrak-ko pristoti wisiw organizuotį siu-wėjai (kriaucziai), o tokių New Yorke yra į 30000.

Mc KEES ROCKS, PA. Pen-sylvania Malleable Co. stato czia naujas dirbtuwes; prie staty-mo triubų 600 darbinjų gawo darbą.

TOLEDO, OH. Czianykes-zcios Malleable Gasting Co. dirb-tuwės likosi uždarytos dėl stokos darbo. Daugelis darbinjų kraus-tosi kitur darbo įeszkoti.

PITTSBURG, PA. Dirbtuwė-se Moorh End darbinjai palio-wė dirbę, kadangi dirbtuwę sa-winikai numažino jų uždarbį ant penktos dalies.

MONTREAL, QUE. (KANADŲ). 200 katiliorų dirbusių ant Grand Trunk Canadian Pacific geležin-kelių, pakėlė sztraką. Jie reika-lauja pakėlimo užmokescio ant 10%.

OTTAWA, ONT. (KANADŲ). Czianykesziuos waldžios užgyrė, idant prie wiesų darbų ne butų primami swetintaučiai, bet kad tokius darbus ant toliaus gautų kawien kanadieciai.

CONNELLSVILLE, PA. Darbi prie kokso peczių szitame apskr-i-tyj eina wis ne geriausiai. Perei-tį sawaitę degę czia 16383 pe-czaliai, dirbo wudinizskai po 5 dienas.

Legislatura szetote Colorado užgyrė bilių 8 walandų darbo. Kapitalistai apskundė bilių į su-dą ir tasai jį pripažino už prie-szingą konstitucijai. Darbinjai wienok pasamdė wieną isz ge-riiaus adwokaty ir perkelia prowę į ausgsciausią sudą.

SHARPSBURG, PA. Pudle-riams, dirbantiems brolių Moor-head dirbtuwėse, numažino už-

mokesnį ant 20%. Darbinjai ant to nesutinka ir rengiasi sztraką pakelti. Dirbtuwę wiet-nyk sawinikai žada su wisiw udda-ryti dirbtuwes, jeigu pudleriai pradėtų sztrakuoti.

ST. LOUIS, MO. Sztrakas tarnaujanczių ant czianykeszių sztrikarų, kurissai kę tik buvo pasibaigę, užgimę isz naujo, ka-dangi sztrikarij kompanija su-laužė padarytą sutartį: emė už-tarnus paszalinus, nors buvo pa-sižadęjusi priimti tik tokius, ko-kios rekomenduos unija.

FLEMINGTON, W. VA. Czia-nykesziuos kasystinėse darbinjai pakėlė sztraką. Jie reikalawo pa-kėlimo užmokescio ant 5c nuo-tonos, bet kasnyti sawinikai at-sakė, kad jų wietoj ras užtektinai lenkų, kurie dirbs už dar pigesnę prekę. Tegul lietuwiai apseisau-goja ir nekeliauja czia darbo įe-szkoti.

NEW YORK. Czianykesziiai siuwėjai nutarė pakelti sztraką ant iszkariawimo geres-nio užmokescio ir trumpescio darbo laiko. Dabar už 17 wa-landų darbo daugumas darbinjų gawo tik 9 dol. ant sawaitės. Unijos wienok kalbina dar-binjus su sztraką dar palaukti, bet darbinjai tos rodos ne nori klausyti.

Isz Lietuwiszku dirwu.

Isz Mt Carmel, Pa.

Pasitraukus isz mūsų parapijos kun. Martišiui, jos prižiūrėjamą paėmė kunigas lenkas. Su tuom wienok dabar turėjome wargę: lenkalis lupu nuo žmonių už ma-žiausią patarnawimą kiek tik ga-lėjo ir kiek ne buvo galima.

Wiena jaunawedžių porėlė, norė-dama apsiwesti, atėjo pas kunigą ant szliubo, bet tas pareikalawo tokio užmokescio, kokio jauna-wedys neįstengė užmokėti. Žmo-gelis kreipėsi prie airių kunigo ir prie kitokių, bet matyt, kad tarp wisiw buvo padarytas sutari-mas, kad wienas kitam biznio ne-gadytų, kadangi ir czia wargzas nieko ne pelnė. Neįstengdamos už-mokėti kuojgi reikalaujamos su-mos, žmogus, noroms ne noroms, tu-rėjo kreiptis prie szudžios ir pasi-gandinti szliubu protestonizsko szudžios. Dabar už prabaszčių pas mus atkako kunigas Dielinikaitis ir mes isztrukome isz godaus lenko nagų; dabar pas mus tyku kaip pas poną Diewą užspeakų.

Penktą dieną szito mėnesio sia-wėjai (kriaucziai), o tokių New Yorke yra į 30000.

Mc KEES ROCKS, PA. Pen-sylvania Malleable Co. stato czia naujas dirbtuwes; prie staty-mo triubų 600 darbinjų gawo darbą.

TOLEDO, OH. Czianykes-zcios Malleable Gasting Co. dirb-tuwės likosi uždarytos dėl stokos darbo. Daugelis darbinjų kraus-tosi kitur darbo įeszkoti.

PITTSBURG, PA. Dirbtuwė-se Moorh End darbinjai palio-wė dirbę, kadangi dirbtuwę sa-winikai numažino jų uždarbį ant penktos dalies.

MONTREAL, QUE. (KANADŲ). 200 katiliorų dirbusių ant Grand Trunk Canadian Pacific geležin-kelių, pakėlė sztraką. Jie reika-lauja pakėlimo užmokescio ant 10%.

OTTAWA, ONT. (KANADŲ). Czianykesziuos waldžios užgyrė, idant prie wiesų darbų ne butų primami swetintaučiai, bet kad tokius darbus ant toliaus gautų kawien kanadieciai.

CONNELLSVILLE, PA. Darbi prie kokso peczių szitame apskr-i-tyj eina wis ne geriausiai. Perei-tį sawaitę degę czia 16383 pe-czaliai, dirbo wudinizskai po 5 dienas.

Legislatura szetote Colorado užgyrė bilių 8 walandų darbo. Kapitalistai apskundė bilių į su-dą ir tasai jį pripažino už prie-szingą konstitucijai. Darbinjai wienok pasamdė wieną isz ge-riiaus adwokaty ir perkelia prowę į ausgsciausią sudą.

SHARPSBURG, PA. Pudle-riams, dirbantiems brolių Moor-head dirbtuwėse, numažino už-

ima iszjuokimu kitų. Nesutiki-mai tarp jų patijų apsiereizkia ant kiekwieno žinganio, nors iki mus-tynių ir neprieina. Wsitojimo mu-sų brolių isztremty isz tawynės į gi-lumpą Maskolijos musų tarp sawę besiwaizdanti lietuwiai ne atjau-czia. Rodo wieną kartą ir pas-mus buvo užpūtes geresnis wē-das, pradėjome darbuotiesi ant tautiszkos dirwos, bet tas ne-ilgai traukėsi, kadangi mat wē-lkėj buvo per mažai. Pritarian-czių tautiszkiems reikalams yra czia kelios deszimty, bet užtai dirbanczių yra per mažai, wisi darbą krauna ant wieno sprando ir tas ant galo sunkenybės ne ga-li pakelti ir per tai nieko nu-weikti ne galime. Broliai, jeigu norime ką swarbesnio nuweikti, tai laikykimės wienybės ir dirb-kimo wisi, o ne kraukime wiso darbo ant sprando wieno weikėjo.

Pas mus bažnyčioj iki szio ne buvo didelės twarkos; parapija ant paskutinio susirinkimo isz-rinko p. Winę Romanusą ant pridabojimo twarkos laike diw-maldystos. 24 d. berželio p. Ro-manusaus, turėdamas tiesą, pa-barė wieną moterisę už ne atsa-kantį užsilaikimą bažnyčioj. Už tai „Saulė“ jį iszniekino. Kada p. R. nuėjo į „Saulės“ redakciją pasiteisinti, tai p. Baczkauškas žmogelį iszmėtė laukan. Ir teip mat pas mus atsitinka; žmonės wis dar kenčia, bet kantrybė neužilgio turės trukti!

Mahanojietis.

NEW YORK. Czianykesziiai siuwėjai nutarė pakelti sztraką ant iszkariawimo geres-nio užmokescio ir trumpescio darbo laiko. Dabar už 17 wa-landų darbo daugumas darbinjų gawo tik 9 dol. ant sawaitės. Unijos wienok kalbina dar-binjus su sztraką dar palaukti, bet darbinjai tos rodos ne nori klausyti.

Isz Mt Carmel, Pa.

Pasitraukus isz mūsų parapijos kun. Martišiui, jos prižiūrėjamą paėmė kunigas lenkas. Su tuom wienok dabar turėjome wargę: lenkalis lupu nuo žmonių už ma-žiausią patarnawimą kiek tik ga-lėjo ir kiek ne buvo galima.

Wiena jaunawedžių porėlė, norė-dama apsiwesti, atėjo pas kunigą ant szliubo, bet tas pareikalawo tokio užmokescio, kokio jauna-wedys neįstengė užmokėti. Žmo-gelis kreipėsi prie airių kunigo ir prie kitokių, bet matyt, kad tarp wisiw buvo padarytas sutari-mas, kad wienas kitam biznio ne-gadytų, kadangi ir czia wargzas nieko ne pelnė. Neįstengdamos už-mokėti kuojgi reikalaujamos su-mos, žmogus, noroms ne noroms, tu-rėjo kreiptis prie szudžios ir pasi-gandinti szliubu protestonizsko szudžios. Dabar už prabaszčių pas mus atkako kunigas Dielinikaitis ir mes isztrukome isz godaus lenko nagų; dabar pas mus tyku kaip pas poną Diewą užspeakų.

Penktą dieną szito mėnesio sia-wėjai (kriaucziai), o tokių New Yorke yra į 30000.

Mc KEES ROCKS, PA. Pen-sylvania Malleable Co. stato czia naujas dirbtuwes; prie staty-mo triubų 600 darbinjų gawo darbą.

TOLEDO, OH. Czianykes-zcios Malleable Gasting Co. dirb-tuwės likosi uždarytos dėl stokos darbo. Daugelis darbinjų kraus-tosi kitur darbo įeszkoti.

PITTSBURG, PA. Dirbtuwė-se Moorh End darbinjai palio-wė dirbę, kadangi dirbtuwę sa-winikai numažino jų uždarbį ant penktos dalies.

MONTREAL, QUE. (KANADŲ). 200 katiliorų dirbusių ant Grand Trunk Canadian Pacific geležin-kelių, pakėlė sztraką. Jie reika-lauja pakėlimo užmokescio ant 10%.

OTTAWA, ONT. (KANADŲ). Czianykesziuos waldžios užgyrė, idant prie wiesų darbų ne butų primami swetintaučiai, bet kad tokius darbus ant toliaus gautų kawien kanadieciai.

CONNELLSVILLE, PA. Darbi prie kokso peczių szitame apskr-i-tyj eina wis ne geriausiai. Perei-tį sawaitę degę czia 16383 pe-czaliai, dirbo wudinizskai po 5 dienas.

Legislatura szetote Colorado užgyrė bilių 8 walandų darbo. Kapitalistai apskundė bilių į su-dą ir tasai jį pripažino už prie-szingą konstitucijai. Darbinjai wienok pasamdė wieną isz ge-riiaus adwokaty ir perkelia prowę į ausgsciausią sudą.

SHARPSBURG, PA. Pudle-riams, dirbantiems brolių Moor-head dirbtuwėse, numažino už-

gai pradėjo rinktiesi ant salės. Kada Dilionis pradėjo kalbėti, užsiminė apie iszardymą susirin-kimo 27 d. gegužio, už ką kaltino kun. Szedwydį ir stengėsi iszro-dyti, kaip per tai lietuwiai likosi swetintaučij akys pažeminti, tasyk wisi ant salės susirinkę tar-nai dwasiszko wadowo pradėjo staugti ir trypti teip, kad nieko ne galima buvo girdėt. Ant sa-lės atėjo ir miesto majoras Cor-coran ir pamatęs, kad policijantas nori paimti smarkiausią stulpą dwasiszko wadowo, uždraudė tą daryti, bet liepė westi į lakupą Dilionį, ką policijantas ir padarė, nors pagal tiesas, majorai ne wa-lia pertraukti kalbos ir areštuoti ramiai užsilaikantį kalbėtoją.

Pittstono katalikizskos mokyklos waiikai, ir tie dalywauja kowoj dwasiszko wadowo sukelto, o jau apie moteris, tai nėra ne ką kal-bėti. Rodo mums ne tiek rupėtų padarytas trustas tarp dwasiszko wadowo ir miesto majoro ant stabdymo konstitucijos gwan-tuotos laiswės susirinkimų ir pra-kalbų, jeigu tie wisi skandalai nešedmintų wisiw lietuwų wardo.

Tegul dwasiszkas wadowas apie tai atmena ir liaujasi pie-me-tiszių siundymų. Už tuos wisiw maiztus ant jo wien puola wisa kaltė.

Ant nedelios Dilionis rengė wėl prakalbas ir ant užilakymo twarkos, kaip kiekwienas gywen-tojas ciwilizuotoj draugijoj turi tiesą, pareikalawo nuo miesto majoro, kad pasirupintų apie už-ilakymą twarkos laike susirinki-mo. Iszwaikymas susirinkimo Pittstone padarė ne mažą įspudį ant wisiw to miesto gywentojų. „Pittston Gazette“ klausia, kodėl tapo užgintas susirinkimas, nors tų wisiw gywentojams gwan-tuoja kraszo konstitucija? Mayo-ras ir kunigas, pamėginę syki maskolizsko budo, gali uždrausti wisiw jiems nepatinkančius susi-rinkimus. Į ką pawirs tasyk gwanantuojanti laiswė susirinki-mų kraszo konstitucija?

S. Kl. Sanarys.

Isz New York.

Nors ant paskutinio Walmana-nių seimo prie naujai susitwėrusio „Susiwenyimo Walnmanij“ prisirasz lygiai New Yorkieciai ir Brooklynieciai, bet New Yorko kuopa likosi į twarką swesta ant susirinkimo atsiwubusio 7 d. liepos ir ji wadinasi: „Lietuwų Laiswamani kuopa isz Didžiojo New Yorko“. Pribuwę ant susi-rinkimo užsimokėjo prigulinczių mėnesinę. Ant to susirinkimo nutarta: isz kuopos kasos pirkti knigas ant užrasymo sanarių ir užmokėti paczto kasztus; Kuopos ir Centralizsko komiteto prėdai-kus riakti syki ant metų, bet tik ant Susiwenyimo seimo. Susi-rinkimus laikysime pirmą subatą kiekwieno mėnesio.

Kites kuopos, norincziuos su-misazke susiraszyti, tegul raszo ant antrozso: „Lietuwų Laiswa-mani Susiwenyimo“ kuopa Di-džiojo New Yorko. 73 Grand str. Brooklyn, N. Y., arba ant antroz-so wieno isz kuopos wirszinijų. Į kuopos wirszinjus likosi isz-rinkti: prezidentas—Petras Nau-jokas; Vice—prezidentas—J. Bal-cziunas; protokolų sekr.—J. Nau-jokas; finansų sekr.—J. Nor-waisza; kasierius—K. Mockus.

Prot. sekr. J. Naujokas.

Ant teip wadinamo Uptown, New Yorke, ant 145—9 ulcyzos, atstume kokių 13 mylių nuo lie-tuwų apgywentos miesto dalies, jau trečias metas yra užsidėjusi Szw. Dzidoriaus Lietuwiszka Draugystė. Draugų turi 45; wi-si kaunizskiai, tik wienas suwal-kietis neseniai prisiraszė. Pir-miausiai wisi tie lietuwiai prizu-lėjo prie lenkizskos draugystės, ir nors jie ne skaito budinanczių lietuwius laikraszčių ir knigų, wienok patys suprato, jog reikia atsikratyti nuo lenkizsko jungo. Užtai jie werti pagyrimo. Da-bar apszwiestenių lietuwų pri-derystė supažindinti tuos mūsų brolius su geresniais lietuwisz-kais laikraszciais, kuriuos skaity-dami, jie supras geriaus sawo priderystes kaip lietuwų.

Rods New Yorke yra dikta lietu-wiszku draugyszių, bet isz jų tik: Lietuwiszkas Socializs-kas Kliubas, Mildos Giesmininkų

Dr. ir Szwente Kazimiero Dr-akawo po kiek pinigų ant tui-tiszku reikalų, kaip antai ant reikalų Paryžiaus parodos; drau-gystės gi: Szw. Juozapo, Szwen-to Jurgio, D. L. K. Wytauto ir Gedimino tai iki szio nė cento ne iszmėtė ant tautiszku reikalų, lyg kad jos butų kokios kamczad-aly arba indijonų draugystės, o ne lietuwizskos; lietuwystė ir jos reikalai ne rupi mat wisi szitoms draugystėms, isz kurių dwi turi net garsų Lietuwos kunj-gaiszczių wārdą lyg ant juokū. Tulas tautietis, nors wieną kartą jas ant susirinkimo pagyrė, kad jos nieko ant tautiszku reikalų ne aukauja, kadangi jos ne ant to yra susitwėrusios, bet isz to jau matyt, kad patrai begiriantis ma-žą turi supratimą apie pareigas lietuwiszku draugyszių. Juk Amerikoj daug yra lietuwiszku draugyszių, kurios nors ne ant to susitwėrusios, bet nesigailėjo aukų ant tautiszku lietuwiszku reikalų.

J. Daugmatys.

Isz Argentinos.

Argentinos sostapielė, mieste Buenos Ayres yra kelios deezim-tytis lietuwų, bet didesnę jų dalis skaito sawą už lenkus, lietuwisz-ku knigų ir laikraszčių ne skai-to, laiko lenkizskus. Buwo czia wienas lietuwystės mylėtojas Martinas Wiszelius, bet pasimi-rė. Miesto aplinkinėse ir wieso-kiose Argentinos provincijose gywena dikta lietuwų iszmėtytų tarp swetintaučių. Darbą mie-ste sunku gauti, geriausiai eiti pas farmerius, kur nors ir su seimyna, wi-gi galima pramisti. Ant laukų geram darbinjui moka 15 pesų ant mėnesio ir duoda walgį, bet užmokescio wos pa-kanka ant drabuzio. Todėl mūsų ateiviai kenčia

Išz wisur.

Čekijoje, bewiek su wisu iszdegę miestas Maut: sudegę 400 namų. Ugnį užkrėtę mažas wiskas, metydamas degancius brizukus į siaudus.

Mieste Innsbruke, pietinė Austrijoje, atkakę čia amerikoniškas katalikiškas kunigas Jurgis Chovat likosi suareszuotas už bjaurius užpuldinėjimus ant moterų ir merginų.

Naujai padirbtas Hamburgo pasidierinis garliavys "Deutschland", wisę kelionę isz Hamburgo į New Yorką, taigi 3044 anglizskas mylias, atliko į 5 dienas ir 15 walandų.

Generalizskas Amerikos komisorius Paryžiaus parodos, Peck, nusprendė nuo pjūtės mėnesio sumazinti ant 30% algas wisų amerikoniškų parodos urėdninkų. Ir taip algos bus didesnės negu reikia.

Pereitą sanwaite, po didelių karsczijų, Europoj užstojo ne mažai szalcizai, o Galicijoje, Wengrijoje, ir Tiroluje pasnio teip, kad kaip kokiose wietose, dėl didelių pusnių, trukiai ne galėjo bėgti.

Aplinkinėse Santiago de Chile, republikoje Chili, per tris dienas traukėsi smarkus lytus, nuo ko paskui užimę dideli twanai. Daug miestų yra wandens apsemę. Geležinkelių trukių bėgiojimas turėjo pasiliauti, kadangi wanduo nunesz tilitus ir iszgriwę kelio pylimus.

Pereitą sanwaite Anglijoje buvo neiszpaskaitai dideli karsczizai, Londone 12 d. liepos buvo 129° szilumos. Užtai Wokietijoje užstojo žiema: Bawarijoje snigo per tris dienas. Alpy kalnuose suszalo aktorius Hamburgo teatro. Liepos mėnesį tai ne paprastas atsitikimas toki dideli szalcizai ir sniegas.

Wagone 1 kliasos greitojo trukio bėgančio isz Odesos į Popieluchus, Podoliaus gubernijoje, Maskolijoje, likosi papjauta grafišė Wolodkewyzenė. Matyt, kad žmogūdziaūs buvo wagiliai, kadangi prie užmūstos ne rado pinigų, nors iszwažiudama isz Odesos, turėjo ji 20000 rublių.

Per paskutinę sanwaite berzelio mėnesio, mieste Bombay (Anglizskose Indijose) 10320 žmonių pasimirė nuo choleros, o 6502 isz bado, taigi per wiena sanwaite 16822 žmonės. Jeigu teip eis toliau, tai szimate mieste į wienus metus ne tiks nė wieno žmogaus. Tokius mat waišius iszduoda ne sanžiniskos anglijonų waldymas jų pamuszuose krasztuose.

Kaip paduoda Warszawa laikrascziai, Sedlecų žemdirbių draugystė iszrado geriausia, kaip jai rodosi, būdą sulaikymo iszestystės laukų darbininkų. Minėta draugystė užmano kiekvienam bernui, po 20 metų tarnawimo, 300 rublių dawanos. Rodosi, kad su tokiu davana ne sulaikys iszejwystės, kadangi, pawelksian Amerikoj, geriaus negu Lenkijoje gywendamas, paprastis darbininkas į du metus gali daugiaus užsiečdyti, žinoma, jeigu darbai eina gerai.

Neseniai pasimirę Tiflėje, ant Kaukazo, turtingas sawinjas kerosino szaltinių, armenietis Mirzeso, užrasę 800000 rublių isz sawo turtų ant stipendijų besimokiantis augzestėnėse mokyklose Peterburgo ir Maskwos. Ši stipendijų nuo to sumos bus 90, tame skaitliuje: 6 moterims armeniško katalikiško tikėjimo, 4 moterims kitokių krikščioniškų tikėjimų, 2 mahometonams: 35 stipendijos waišiams armeniško tikėjimo gimusiems ant Kaukazo, 13 waišiams gruzinų, minigrelionų, ineretinų ir kitokių Kaukazo tautysčių, 4 waišiams lenkų gimusiems ant Kaukazo, 8 mahometonams, 2 prancuzams ir 15 waišiams kitokių tautysčių gimusiems ant Kaukazo.

Wiena prancuziska kompanija dirbanti automobilius (wežimus wadinėjimui be arklių), siunczia tuos sawo wežimus į wiorinės Afrikos prancuziskas waldybas wadinėjimui pasadierių ir taworų tarp Busalfo ir Bama, kur nėra nė geležiekelių, nė kitokių kam nors tinkanciu kelių; taworus čia reikia žuonoms ant pečių nesėti ir ant pernezių mo jų isz wieno į kitą miestą reikia mažiausiai dwiejų mėnesių laiko, automobiliai gi tą atlikę tris dienas. Tie wežimai teip pritaistyti, kad niekiausiais keliais, per klampus laukus gali bėgti, sunkenybių prikrauti, po 15 wiorstų per walandą. Prancuziskas randas su kompanija padarę sutartį ant 15 metų mokės jai po 75000 frankų ant metų paszelpos.

Italijoje, Alpy kalnuose, ant lauko kaimo Berbeno, nuo kelių metų naktinis pasirodo waiksziujanti liepsna, kuri pasirodo wisada toj pacioj wietoj. Liepsna ta buwa paprastai baltos parwos, kaip kada wienok buwa raudona arba geltona. Kaip kada pkykla wos ant kelių colių nuo žemės, kitur gi pasiekia iki 4 sieksnių. Kaip kada stowi ant wietos, tai sukasi greitai, tai wingiuojasi kaip žaltys. Paprastai pasirodžiusi, traukia klebonijos link, bet priejusi prie triobų, užgesta. Kaip kada pasirodo kelios liepsnelės, kurios, apskukios pakalnėj stowinczią wyneczią, susilieja į xruwą. Kiekwieng kartą liepsna turi kitokį pawidą. Wėjas ant jos ne turi įtekmes, ji traukia teip gerai pawėjui, kaip ir priesz wėją; neturi ant jos įtekmes nė lytus, nė sniegas, nė szaltis, nė sziluma, liepsna pasirodo kas naktį. Tiriņoje ją profesorius Fabiani, bet priežascių liepanos ne isziszikino. Tie jis pasakė, kad netoli kaimo Berbeno yra muszio laukas, o netoli klebonijos yra wietas, kur 1550m. parėngę kapines kawojimui pasimirsių nuo maro.

Kaip matyt, isz wisų ciwiliuotų krasztų, japoniska policija priguli prie žmoniskiausių, ypacz žmoniskai policijantams liepia apsieiti su swetimtaucziais. Tą aiskiai matyt isz prisakyimų policijantams iszduotų policijos wirszinjo mieste Kiogo. Szitas policijos wirszinikas prisako ne tik policijantams, bet wisiems gywentojams su swetimtaucziais isz tolimų krasztų apsieiti kuo draugiskiausiai ir kuo szwelniausiai, kadangi siekiai wisų ciwiliuotų tautų yra wienoki, draugiskumas ir szwelnumas yra priderystė kiekwieno apszwiesto žmogaus. Liepia szwagotiesi asztrijų žodžiu, iszjuokimų ir tai ne tik swetimose kalbose, bet ir japoniskoj, kadangi daugumas swetimtauczių čia atkakus suprantą japoniskai. Atėjus pas swetimtautį į sweczius, reikia prisilaikyti jo paprocių ir budo, neiti į sweczius su suskretusiais drabužiais, neiti tiesiog per duris, bet paskambinti pirma, o jeigu nėra warpelio prie durų, tai į jas pabarszkyti su pirštu. Nuo japonisko policijos wirszinjo galėtų žmoniskiesnio pasiolgimo mokytiesi ne tik policijantai kitų ciwiliuotų krasztų, bet ir žmonės ne wieno Amerikos arba ir Europos krasztu.

Oras kambariuose.

Oras apskriejantis mūsų žemę, net anksciausiuose tarpulyciuose, susideda wisur isz: 79% azoto, 21% oxygeno, 0, 04% anglerugszties ir ne wisada wienokio daugumo wandens garų. Lauke wienodumio oro sudėtinis palaike nuolatinis jo krutėjimas, tekėjimas isz wietos į wietą. Kambariuose gi, ypacz gi kur gywena daug žmonių, oras mainosi, arba kaip sako, genda todėl, kad kwėpuojant žmonėms, daugiansi anglerugszties, o mažiansi oxygenas. Kwėpuodamas žmogus įtraukia orą, kuriame yra 0, 04%, o iszpuczia su 4% anglerugszties. arba 100 kartų daugiaus; įtraukiamame į plauczius ore yra 21% oxygeno, iszpustame gi jo yra tik 17%, arba mažiaus ant tiek nuozimocių, ant kiek pasidaugino anglerugszties. Azoto kwėpuo-

jantis iszpuczia tiek jau, kiek ir įtraukė. Teisybė, iszpustas kwėpuojancio oras mažiosi su šančiu lauke, bet tas atsihuwa ne teip greitai. Juo didesnis kambarys ir juo mažiaus jame yra žmonių, juo palengwiau jo ore mažiansi oxygenas ir palengwiaus daugiansi nuozintis azotas. Nors pasimažinimas oxygeno ir pasidauginimas anglerugszties, paeinantis nuo kwėpawimo kambariuose, kur yra daug žmonių, ne gali užkenkti sweikatai, bet žmogus tą atjauzia. Su alumi, seltetiniu wandeniu žmogus daugiaus į widurius paima anglerugszties negu gali buti pagadytame nuo kwėpawimo kambaryje ore, wienok nuo to nieks ne užsinuodina. Gysų kraujas teip posgi turi to gazo daugiaus, negu jo yra daugelio žmonių apgywentame kambaryje. Bet jeigu ore yra anglerugszties daugiaus negu reikia, tai jos atsidalinimas, atsiskyrimas isz kraujo buwo apsunckintas. Tas ir gimdo tą smagumą, kokį jaučiame kambaryje, kuriame daugelio kwėpuojančių žmonių oras liekasi pagadytas; su tokiau wienok daugumu anglerugszties oras ne gali žmogaus užnuodinti, užtrozkyti teip kaip tai buwa kambaryje smalkių priejusiame, kadangi žmogus be jokio sawo sweikatai paogaus gali pakęsti pasidauginimą anglerugszties iki 4%, taigi tiek, kiek jo buwa iszpustame isz plauczių ore; tuom tarpu net ne wėdytuose kambariuose, kur gywena daug žmonių, ore anglerugszties buwa tik ant 1% daugiaus negu lauke. Teisybė, buwa atsitikimai, kad žmogus, uždarytas anksciaime ruine, kaip skrynioj, szėpoj, užtrozksza, bet čia ne gali daug ore prisigriebti isz lauko, todėl kwėpuojant uždarytam, to ruino ore prisirėnka wis daugiaus anglerugszties ir ant galo buwa jo tiek smalkių priejusiame kambaryje ir to žmogus ne gali pakęsti ir užtrozksza.

Taigi kambariuose, kur gywena daug žmonių, gadiną orą ne anglerugszties, kurią žmonės kwėpuodami iszpuczia, bet tas, kas su ja iszeina isz burnos; ne anglerugszties padaro orą kambaryje dwokianciu, bet wisai kas kitas. Dwokiantį kwėpą iszpustas kwėpuojancio žmogaus orą įgauna tankiausiai burnoj, rezcziaus jau pagadytuose plaucziuose, ypacz gi nuo ne szwarių užlaikomų gendanczių dantų; prie to prisideda garai ne szwarių užlaikomos prakaituojancio odos, suskretusių drabužių ir tt. Rukymas tabako teipogi labiaus gadiną kambaryje orą negu kwėpawimas. Medegos daranzijos dwoczių kambaryje yra: ammiakas, sierinis hydrogenas, sierinis amonijus, taukinės rugszties; tabakodumuo, apart anglerugszties ir taukinių rugszčių, yra dar dwi quodingos medegos — nikotina ir nikocianinas. Isz tų medegų: sierinį hydrogeną ir sierinį amonijų yra ne wodingi. Bet tų wisų medegų paprastuose gywimuose (iszskiriant dirbtuiwų) ne buwo teip daug, kad jos galėtų užnuodinti, tas gal atsitikti wien mažesniuose kambariuose prieistuose tabako dumų, tų ypacz pajunta gerianti degintų prirukytuose kambariuose: prirukytame kambaryje, arba rukant, ne galima iszžerti tiek turinczių alkoholių gėrymų kaip ant lauko ir ne rukant.

NAUJI ISZRADIMAI.

Wiena Warszawa dirbtuwę pradėjo dirbti statines isz aliuminijaus, wietoj medžio. Statinės ir bertainiai isz aliuminijaus pasirodo daug geresni ir parankesni negu dirbti isz medžio.

Amerikoniskai laikrascziai garsina, kok koksai, žinoma amerikonas, iszrado masziną, su kurios pagelba galima permesti žmones per upes ir per kalnus 1000 pėdų pločio ir jie, puldami, neužgauna. Cziw, turbūt, buwien amerikoniškų laikrascziai iszradimas, kurie labai mėgsta leisti į swietą wisokias melagystes.

Technikas Breband pradėjo dirbti naują kūrą isz nedeganczių medegų, isz iszmetų wisokių metalų, kurias sutrina ir permirkina jo iszrastame skytime, suprasuoją plytelių pawidale ir kuras gatawas. Tasi naujas kuras iszduoda daug szilumos, užsidega greitai, bet lengwai duodasi užgesinti.

Mieste Bridgeport, Con. atsihuwo bandawonės naujo powandeninio laivo "Argonaut", isz rasto inžinieriaus Simano Lake isz Baltimorės. Bandawonės pasisekė gerai, laiwos po wandeniu iszbuwo 4 wal. Užpraszyti ant bandawonių 22 sweczizai walgę pietus ant jorių dugno, po wandeniui.

Wienoje New Yorko popierosų dirbtuwę daro bandawones su neseniai iszrasta maszina popierosų dirbtuiwui, kuri į wieną minutą padirba 180000 popierosų ir pat supjausto 5000 sawų tabako lapų. Dėl tos maszinos daug darbininkų popierosų dirbtuwose ne teks darbo, jeigu ji wisur bus įwesta.

Lenkiskas Warszawa laikrasztis "Gazeta Handlowa" garsina, kad Berlyno inžinierius Ziegler iszrado lengwų ir pigų būdą pawertimo durų į anglis ir sawo iszradimą upatentawų wisokiuose krasztuose. Ant isznuodijimo to iszradimo susitwėrė jau Europoj kelios kompanijos. Iszradimas tasi labai swarbus, jis galės pakęsti iszdirbystę net tuose krasztuose, kur ji, dėl stokos anglių, pakilti ne galėjo.

Anglijos dirbtuwose atlieka dabar bandawones su anglimis, kurios ypatiskiu būdu perdirbtos, degdamos ne iszduod nė dumų, nė smalkių. Szitas naujas kuras gali buti deginamas kiekwiename peciuje, net tiesiog ant molinės aslos be kamino. Dega jis raudona liepsna kaip ir koksaus. Szilumos iszduoda labai daug. Anglys tos padirbtos plytelių paweiksle ir kiek žinia, sušideda isz 95% anglių dulkų ir 5% deguto ir negesytų kalkių.

Wietines Zinios.

— Po nr. 202 Madison str., beprotis Ned Coy iszszoko nuo antrų namų lubų ant ulycios, bet teip laimingai, kad nė neužgauso. Girts ut beprocius mat Diewas nuo nelaimių saugoją.

Pereitos subatos diena 9 wyriskiai prasę szdžios, kad juos perskirtų su jų moterimis. Sudžia wienok perskirtų tik wieną; kitų priežastis pripažino už neūktenkancias ant perskirmo.

Už gaudymą wowerių Lincoln parke, sudžia Mahanoy nusprendė 8 metų lenką Gustawą Konksį ant 8 dienų arezsto sawo tėwų namuose. Klausymas tik ar tėwai, kurie iki szio ne mokino sawo waike saugoti naudingus žwėris, laikys teip sawo waike, kaip sudžia nusprendė.

Chicagoj fabrikantai durų ir langų sutwėrę trustą po wardu "American Sash and Door Co." Kapitalas siekia 6 milijonus doliarų. Be abejonės dabar prigulinti prie trusto fabrikantai pakels prekes sawo iszdirbimų ir stengeis numadinti užmokesį darbininkų.

Pereitos nedėlios diena Chicagoj buwo karszta, nuo karsczio ant miesto ulycių apsirgo diktai žmonių. Juos reikėjo gabenti į ligonbuczius. 5 wal po pietų užkilo smarki wiesula, kuri ypacz Lincoln parke diktai medžių isz szaknų iszrowė, kelis gi nulausė. Ant Wentworth aye. wienas praeiwys numesto szildo likosi gana sunkiai užseistas.

Enumeratoriai, darę Chicagoj liaudės suraszus, iki szio ne gawo prigulinczių už sawo darbą užmokescio. Daugumo Chicagoes enumeratorių darbas isz tikro užmokeinio ne wertas, kadangi jie priezinosi į suraszą užraszyti tokias tautas, apie karias sawo amdyje nieko ne girdėjo, kad jie apie daug tautų nėra girdę, tai jų ir neužrasę. Per tai ir jų suraszai ne turi nė jokios wertes ir užmokesnio ne werti.

APIE TURTŲ IŠDIRBIMĄ.

Paraše Schram.

(Taša.)

Taigi supratome, jog žmogus, kuris gyvena skyriumi, sulygindamas tarp sawų visus tuos daiktus, kuriuos jis gali sawo darbu padauginti, arba pamažinti kiek norėdamas ir isškaitydamas jų wertę, elgiasi teip, lyg, tarytum, jis žinotų išaiskinimą wertes, Markso padarytą. Dabar lieka mums pažiūrėti, kaip gi yra su tais daiktais, kurių padauginimas priguli ne tik nuo žmonių darbo, bet ir nuo gantos įtekmes.

Sakysim, kad mūsų Robinsonui reikėjo 8 dienas dirbti, idant iszdirbtų sklypą žemės ir užsėtų jį javais; nupjovimas gi tos dirvos, drauge su kulumu ir tt. užėmė jam 4 dienas darbo. Tegul jis gawo 240 saikų javų, kuriuos tokiau būdu davė 12 dienų darbas. Jeigu jis dirbo 10 walandų kas dieną, tad šitas javų daugumas yra waisius 120 walandų jo darbo, taigi išpuola po 2 saiku ant wienos darbo walandos. Sakysim dabar, kad tų 240 saikų javų yra dusyk tiek, kiek pačiam Robinsonui reikia, kad jis negali suvartoti daugiaus per 120 saikų ir kad jam pakanka pusės užderejusių javų. Taigi isėina, kad tik pusę jo suvartoto darbo laiko, yra tikrai reikalingas darbo laikas, kita gi pusė yra nereikalingai sugaishintas darbo laikas.

Taigi, jeigu Robinsonas sanprotaus apie issteklių turinui javų, tai turės nuolatai sau atkartoti, kad jam užtekty tik pusės javų ir kad visi jo jawai tik tiek werti, kiek pusė jų, kad pusę javų turi nueiti per niek. Robinsonas supranta, kad pusę to isstekliaus galėtų gauti tikrai 60 walandų dirbes, nes jam užtekty 120 saikų. Taigi dabar 240 saikų yra werti Robinsonui tikrai tiek, kiek ir 120 saikų, tai yra tikrai tiek, kiek wertas suvalymas nuo 60 walandų darbo. Pertai tas gausis užderejimas, kuris davė jam du syk tiek javų, negu jam reikia, sumažino wertę kiekwieno javų saiko ant pusės tikrai suvartoto darbo laiko.

Vienok aiskinkime toliau mūsų pavyzdį: sakykim, kad ateinančiuose metuose, nors ir vis teip dirbs, gaus tik 60 saikų ir tai dėl gantos priezascių, tai yra, dėl neužderejimo ir tt. Vienok mes žinome, kad Robinsonui reikia 120 saikų per metus; taigi, jeigu jis būtų galėjęs žinoti, kad jawai neužderės, tai tikrai būtų užaręs ir užsėjęs du syk didesnį masę plotą, idant galėtų gauti 120 saikų, norint tai būtų kashavę jam du kart daugiau darbo, tai yra 140 walandų.

Taigi, pagal Marksą, 60 gautų saikų javų jau turi sawyje tas 240 darbo walandas; tai yra Robinsonas teip brangina sawo issteklių, jog kiekvienam saikui skaito 4 walandas darbo. Ir šities Robinsonas dabar yra priverstas pasikakinti pusę sawo paprastos javų porcijos, nes turi apsieiti su du kart mažesniu javų užderejimu. Baltioj duona tampa jam retu daiktu, o pertai turi ir wertę reto daikto. Juo retesnis yra daiktas, juo per brangesnį yra laikomas. Tegul tokių daiktų atsirastų du kart daugiau, tai ir jų wertė nuplūstų ant pusės, žinoma, jeigu tik reikalingas jų nepersimainytų. Sumazėjus gi jų skaitliui ant pusės ir wertė dwigubai pakiltų.

Mūsų Robinsonas pasikakina pusę porcijos javų, nes jų užderejimas yra du kart mažesnis, per tai kiekwiena porcija, kiekvienas javas saikas turi jam dwigubą wertę. Jei tą naują wertę gautų javų, prigulinczią nuo retumo, skaitysime pagal darbo laiką, tai rasime, jog javų saikas wertas dvi darbo walandas, dėl neužderejimo pakils iki wertei 4 darbo walandų, taigi bus wertas tiek, kiek būtų wertas, jeigu būtų dirbta 240 walandų ir gauta 120 saikų javų. Vis tai patvirtina Markso išaiskinimas.

Ant prashalimo nesupratimu, prime name, jog kalbėdami apie skyrium gyvenantį žmogų, išleidžiame isz atydos skirtumą, esantį tarp kwalifikuoto (tai yra augstesnio, kuris mokslo reikalauja) ir paprasto darbo, kuris skirtumas turi jų didelę swarbą visuomenėje.

Dabar galime pasikakinti tuom, ką jau žinome apie taworų wertę. Paskiaus dar išpuls mums kalbėti apie pramanytą wertę žemės ir tada pamatysime, ar ir tenai galima pritaikinti Markso nuomonę apie wertę, kaip antai prie reto vyno, prie aukso, brilliantų ir tt., nes gali išveikti, kad tų daiktų mainoma wertė neturi jokio ryšio su žmogaus darbu, kad pertai jų wertę yra ne darbo pagaminta; wienok pamatysime, kad ne teip yra, o tuom tarpu pereiname prie kitų daiktų.

VI.

Apie wertę atliekamų tarnystų.

Moksas apie tautos ukę, kaip moksas apie dirbimą, padalinimą ir wartojimą tautos turtų, tyrinėja tiesas, pagal kurias tie ekonomiški turtai, yra dalinami ir wartojami. Dėl to tai Adomas Smith, Anglijos ekonomistas, padalino žmonių darbą pagal jo rezultatus į našų (produktywiską) ir nenašų (neproduktywiską), arba kaip mes čia wadiname — į darbą produktus darantį ir į darbą atliekanti vien tik naudingas tarnystas.

Tiktai pirmutinis darbas, tai yra darbas, kuris produktus pagamina, buwo laikomas ekonomistų per tinkamą ekonomiskiemis tyrinėjimame, antrasis gi darbas, teisingai ar ne, nebuwo skaitomas prie ekonomijos mokslo dalykų.

Kiek žinome, prancuzų mokslincius Dunoyer, sawo veikale apie darbo laisvę,

pirmutinis išreiskė mintį, jog dvasiški gabumai teppat gali but laikomi kaip wieni isz pagamintųjų wertes. Pritaikymas šitos minties labai išplatino rubezius tyrinėjimų politiskos ekonomijos.

Bastiat, kitas prancuzų mokslincius, turėdamas už siekį kovoti su socializmu, buwo užsiėmęs išrodyti, buk wien tik tarnysta daranti wertę, ir karsčiai twėrėsi šitos minties, twirtindamas, jog wisokis net kapitalisto trusas daras wertę, dėl to, kad kapitalistas atlieka tarnystą. Kapitalistas, duodantis darbą darbininkams, daro jiems labai didelę geradėjystę, todėl jis turi tiesą imti pelną isz kapitalo, tai yra isz darbo waisių.

Rodbertas, mokintas wokiety, o po jo Lassal, wien isz prakliniausiuju socializmo agitatorių, puikiai išrodė klaidingumą Bastiat teorijos ir dabar jau mažai kas sako, buk taworo wertę priguli nuo tarnystos, kurią kas atlieka sawo reikalų aprupinimui. Nuo to laiko tikroji politiska ekonomija, kaipo moksas, tebeužjima vėl beveik tik tyrinėjimais apie daiktų dirbimą.

Vienok ciwiliuota draugija, apart reikalingų gyvenimui daiktų, reikalauja daugelio tarnystų.

Prie dabartinio išsilavinimo laipsnio visuomenė jokių budu negali apsieiti be tarnystų, todėl pilna politiska ekonomija turi užsiimti ir tarnystomis ir atrasti tiesas, pagal kurias tarnystos yra atliekamos ir sunaudojamos. Vienok pirmučiausiai reikia iširti, kiek gali tikti žodis wertė tarnystos ir nuo ko priguli jų wertė.

Pavirsutinės nuomonės dabartinių ekonomistų apie tą dalyką negali buti laikomos, kaipo išaiskinimas tikrosios politiskos ekonomijos, tiktai mokintas apgyvendis socializmo, Karolius Marks, sawo tyrinėjimais pramynę taką ir uždėjo pamatą naujam supratimui to mokslo.

Tikrasis moksas apie visuomenės ukę turi iširti klausymą, kokių budu gali buti įvestas išmintingas ir teisingas padalinimas turtų. Išmintingų ir teisingų padalinimų turtų galima pawadinti tiktai tokį padalinimą, kuris neaplenkia produktywiskų (našių) tarnystų draugijos sanarių ir kuris paskiria jiems dalį visų darbo waisių — dalį atsakomą atliktoms tarnystoms. Todėl turime aiskiai išrodyti, kiek gali naudotis is daiktų, dirbamų našių darbininkų, tie žmonės, kurie tik tarnystas atlieka, tai yra kaip susijungia wertė atliekamų tarnystų su dirbimu daiktų.

Wertę kiekwieno daikto, kaip tai žinome jau, daro žmogaus darbas, visuotinai reikalingas daiktui padaryti. Kaip tik koks daiktas bus perdirbtas naujo darbo, perwėstas į kitą wietą, prie jo prisideda tiek naujos wertes, kiek buwo suvartota visuotinai reikalingo paprasto darbo mieruojamo laiko ilgum.

Štai kaip kyla daikto wertė. Pažiūrėkime dabar, kas pagamina wertę atliekamų tarnystų.

Bandysime išaiskinti tai pavyzdžiais. Pirmučiausiai imkime per pavyzdį darbą, kurio negalima tiesiog pawadinti nė produktywiskiu, nė neproduktywiskiu; antram gi pavyzdžiui imkime tokį darbą, kurį be abejojimo reikėtų laikyti per tarnystą, tai yra per darbą neproduktywiską. Jei rezultatas tų tyrinėjimų bus wienokis, tai galėsime tikrai sakyti, jog tarnystos wertę kaip reikiant išaiskinome.

Nuo ko priguli ir kaip didelė yra wertė išgrystos ulycios?

Išgrysta ulyčia ne yra daiktas, kurį galima būtų parduoti arba apkeisti (kalbame čia apie pačią ulyčią, ne apie žemę, ant kurios ji padaryta), tikrai nežinome, kaip pawadinti darbą ulyčiai išgrysti suvartotą: produktywiskiu, ar neproduktywiskiu, ar darbininkai, kurie grindo ulyčią, dirbo darbą taworus pagaminantį, ar darbą atliekanti vien tik tarnystą.

Išpylimas žemėmis, sumaikymas jų, isgrindimas akmenimis pagal planą matinoko padaryta, vis tai drango daro darbą, reikalingą ulyčiai išgrysti. Akmens tikrai yra taworas, matinoko-gi darbas be abejonės turi buti laikomas kaipo tarnysta, pertai šitjom pavyzdžiui negalime išrodyti, prie kokio skyriaus reikia priskaityti grindimą ulycios.

Vienok visuose šituose darbuose, reikalinguose isgrindimui ulycios, randame ywairius pawidalus visuotinos žmogaus darbo galės. Wieni is tų darbų yra sunkesni ir reikalauja didesnio pasistengimo ir didesnio molumo; kiti-gi yra lengvesni. Kokių budu wieni is jų reiskia didesnį visuotiną žmogaus darbą, kiti-gi mažesni? todėl widutinis didumas (suma) visų šitų darbo pawidų reiskia didumą (sumą) visuotino žmogaus darbo, lai; ku mieruojamo. Taigi ulycios wertė išskaitoma teip, kaip wertė kiekwieno taworo, tai yra, daugumo visuotino žmogaus darbo, mieruojamo laiku, kuris buwo reikalingas ulyčiai padaryti. Įrankiai, darbai wartojami, palengwa yra daromi geresni, o kadangi su geresniais įrankiais galima greiciaus, lengwiaus ir geriaus dirbti, tai ir laikas reikalingas isgrindimui ulycios mainosi pagal tekniską pagerinimą įrankių.

Tuose laikuose, kada akmenis lauzydavo is žemės kuoliais ir kujaus, sklybelyje grystas ulycios buwo daugiaus darbo laiko, negu šiadien, kada nolas skaldo paraku ir gabena ne nelygiais keliais bet geležkeliais. Taigi ulycios wertę, kaip ir kiekwieno taworo, priguli ne nuo laiko tiktai suvartoto šlamos atsitikimo jos isgrindimui, bet nuo to ilgumo laiko, kokia yra visuotinai reikalingas tam darbui atlikti.

(Toliaus bus.)

Isz wisur.

Čekijoj, bewiek su wisu izdegę miestas Maut: sudęę 400 namų. Ugnį užkręę mažiaus wai- kas, mętydamas degančius brie- žiukus į siaudus.

Mieste Innsbrukę, pietinę Austriją, atkakę czia ameriko- niskas katalikiskas kunigas Jurgis Chovat likosi suarezuotas už bjaurius užpuldinėjimus ant moterų ir merginų.

Naujai padirbtas Hamburgo pasazierinis garlaivys „Deutsch- land“, wisą kelionę isz Hamburgo į New Yorką, taigi 3044 angliz- kas mylias, atliko į 5 dienas ir 15 walandų.

Generalizskas Amerikos ko- misorius Paryžiaus parodos, Peck, nusprendę nuo pjętę mėnesio sumažinti ant 30% algas wisų a- merikonizskų parodos urėdinkų. Ir teip algos bus didesnę negu reikia.

Pereitą sanwaite, po didelių karscziaų, Europoj ustojo ne maži szalciazi, o Galicijoj, Wengrijoj ir Tirolu je pasnigo teip, kad kaip kokiose wietose, dėl didelių pusnių, trukiai ne galėjo bęgioti.

Aptinkinęse Santiago de Chile, republikoj, Chili, per tris dienas traukęs smarkus lytus, nuo kasku uzmę dideli twa nai. Daug miestų yra wande- dens apęntų. Gedęinkelij trukių bęgiojimas turėjo pasiliauti, kadangi wanduo nune- szę tiltus ir iszgriwę kelio pyli- mus.

Pereitą sanwaite Anglijoj buvo neizpasakytai dideli kar- szcziazi, Londone 12 d. liepos bu- wo 199° szilumos. Uštai Wokie- tijoj ustojo žiema: Bawarijoj snigo per tris dienas. Alpj kal- nuose suszalo aktorius Hamburgo teatro. Liepos mėnesij tai ne paprastas atsitikimas toki dideli szalciazi ir sniegas.

Wagone 1 kliasos greitojo trukio bęgancio isz Odosos į Popieluchos, Podolias guberni- joj, Maskolijoj, likosi papjauta grafišę Wolodkewyczenę. Ma- tyt, kad žmogędžiaus buwo wa- giliai, kadangi prie užmęstos ne rado pinigų, nors iszwažu- dama isz Odosos, turėjo ji 20000 rublių.

Per paskutinę sanwaite ber- želio mėnesio, mieste Bombay (Anglizkose Indijose) 10320 žmonių pasimirę nuo choleros, o 6502 isz bado, taigi per wiena sanwaite 16822 žmonės. Jeigu teip eis toliaus, tai szitate mie- te į wienus metus ne tiks ne wie- no žmogaus. Tokius mat wai- sius iszduoda ne sanzinizskas anglijonų waldymas įj pamusz- tuose krasztuose.

Kaip paduoda Warszawos laikrascziazi, Sedlecų žędarbių draugystę iszrado geriausi, kaip įj rodosi, budą saulikamo iszei- węstę laukę darbininkų. Minęta draugystę užmano kiekwienam bernui, po 20 metų tarawimo, 300 rublių dowanos. Rodosi, kad su tokia dowana ne sulaukis iszei- węstę, kadangi, paweikslan Amerikoj, geriaus negu Lenkijoj gywendamas, paprastis darbin- kas įd metu gali daugiaus užie- czędyti, žinoma, jeigu darbai oi- na gerai.

Neseniai pasimirę Tiflę, ant Kaukazo, turtingas sawinškas ke- rosino szaltini, armenietis Mirze- jew, užrasę 800000 rublių isz sa- wo turtų ant stipendijų basimoki- nantiems augęstęsė mokyklo- se Peterburgo ir Maskwos. Stipendijų nuo tos sumos bus 90, tame skaitliuje: 6 moterims arma- nizko katalikizsko tikėjimo, 4 moterims kitokių krikščioniz- skų tikėjimų, 2 mahometonams; 35 stipendijos waikams armenis- ko tikėjimo ginusiems ant Kau- kazo, 13 waikams gruzinų, min- grelijonų, imeretinų ir kitokių Kaukazo tautyszių, 4 waikams lenkų gimusiems ant Kaukazo, 8 mahometonams, 2 prancuzams ir 15 waikams kitokių tautyszių gi- musiams ant Kaukazo.

Wiena prancuziska kompa- nija dirbant automobilius (we- dius wazinėjimui be arklių), siunczia tuos sawo weidimus į wi- durinę Afrikos prancuziskas waldybas waziojimui pasazierių ir taworų terp Busalabo ir Bama- ka, kur nėra nė geležiekelij, nė kitokių kam nors tinkanczių ke- lių; taworus czia reikia žmonėms ant peczių nesiti ir ant perneszi- mo įj isz wieno į kitą miestą rei- kia mažiausiai dwejų mėnesių laiko, automobiliui gi tą atlikį tris dienas. Tie weidimai teip pritaistyti, kad niekiaisais ke- liais, per klampius laukus gali bęgti, sunkenybių prikrauti, po 15 wiorstų per walandą. Prancu- ziskas randas su kompanija pa- darę sutartį ant 15 metų ir mokę- jai po 75000 frankų ant metų pa- szelpos.

Italijoj, Alpj kalnuose, ant lauko kaimo Berbeno, nuo kelių metų naktinis pasirodo waik- szcziojanti liepsna, kuri pasirodo wisada toj paczioj wietoj. Liep- sna ta buwa paprastai baltos par- vos, kaip kada wienok buwa raudona arba geltona. Kaip ka- da pekyla wos ant kelių colių nuo žemės, kitur gi pasikelia iki 4 sieksnių. Kaip kada stowi ant wistos, tai sukasi greitai, tai wingiuojasi kaip žaltys. Papras- tai pasirodžiusi, traukia kleboni- jos link, bet priejusi prie triobų, užgesta. Kaip kada pasirodo kelios liepsnelės, kurios, apsku- sios pakalnę stowinczių wywyczių, susilieja į kruwą. Kiekwieną kartą liepsna turi kitokį pawida- lą. Węjas ant jos ne turi įtek- mės, ji traukia teip gerai pawę- jui, kaip ir priesz węjį; neturi ant jos įtekmes nė lytus, nė snie- gas, nė szaltis, nė sziluma, liep- sna pasirodo kas naktį. Tirinėjo ją profesorius Fabiani, bet prie- szczioj liepsnos ne iszaiszkino. Tiek jis pasakę, kad netoli kaimo Berbeno yra muszio laukas, o ne- toli klebonijos yra wietas, kur 1550m. parengę kapines kawoji- mui pasimirsių nuo maro.

Kaip matyt, isz wisų ciwili- zuotų krasztų, japonizska polici- ja priguli prie žmonizskiausių, ypacz žmonizskai policijantams liepia apsieiti su swetintauziais. Tą aiszkiai matyt isz priskamų policijantams iszduotų policijos wirsziniko mieste Kiogo. Szitas policijos wirszinikas prisako ne tik policijantams, bet wisiems gywentojams su swetintauziais isz tolimų krasztų apsieiti kuo draugizskiausiai ir kuo szwel- niausiai, kadangi siekiai wisų ci- wilizuotų tautų yra wienoki, draugizskumas ir szwelnumas yra priderystę kiekwieno ap- szwiesto žmogaus. Liepia sau- gotiesi asztrių žodžių, iszjuokimų ir tai ne tik swetimose kalbose, bet ir japonizskoj, kadangi dau- gumas swetintauzių czia atka- kusių suprantą japonizskai. At- dėjus pas swetintautį į sweczius, reikia prisilaikyti jo paproczių ir budo, neiti į sweczius su suskre- tusiais drabužiais, neiti tiesiog per duris, bet paskambyti pirma, o jeigu nėra warpelio prie durų, tai į jas pabarszkyti su pirsztu. Nuo japonizsko policijos wirsz- iniko galėtų žmonizskesnio pasi- elgimo mokytiesi ne tik policijan- tai kitų ciwilizuotų krasztų, bet ir žmonės ne wieno Amerikos ar- ba ir Europos krasztu.

Oras kambariuose.

Oras apskriejantis musų žemę, net ankiszcziausiuose tarpulycziuo- se, susideda wisur isz: 79% azo- to, 21% oxygeno, 0, 04% angleru- gszties ir ne wisada wienokio daugumo wandens garų. Lauke wienodump oro sudętinų palai- ko nuolatini jo krutėjimas, tekę- jimas isz wietos į wietą. Kam- bariuose gi, ypacz gi kur gywana daug žmonių, oras mainosi, arba kaip sako, genda todėl, kad kwę- puojant žmonėms, daugiausi an- glerugsztie, o mažiausi oxygenas. Kwępuodamas žmogus įtraukia orą, kuriame yra 0, 04%, o isz- puczia su 4% anglerugszties. arba 100 kartų daugiaus; įtrauk- tame į plaučius ore yra 21% oxygeno, iszpustame gi jo yra tik 17%, arba mažiaus ant tiek nuo- szmęzių, ant kiek pasidaugino anglerugszties. Azoto kwępuo-

jantis iszpuczia tiek jau, kiek ir įtraukę. Teisybė, iszpustas kwę- puojancio oras mįsiosi su šan- cziu lauke, bet tas atsiuwa ne teip greitai. Juo didesnis kam- barys ir juo mažias jame yra žmonių, juo palengwias jo ore mažiausi oxygenas ir paleng- wias daugiausi auoszintis angleru- gszties; juo kambarys mažes- nis ir juo daugias jame žmonių, juo žymiasu matinasi ore oxyge- nas ir daugiausi anglerugsztie. Nors pasimažioimas oxygeno ir pasidauginimas anglerugszties, paeinantis nuo kwępawimo kam- bariuose, kur yra daug žmonių, ne gali užkenkti sweikatai, bet žmogus tą atjauzia. Su alumi, selteitini wandeniu žmogus dau- giasis į widurus paima angleru- gszties negu jos gali buti paga- dytame nuo kwępawimo kamba- rių ore, wienok nuo to nieks ne ušinuodina. Gyslų kraujas teip- posgi turi to gazo daugias, ne- gu jo yra dauglio žmonių apgy- wentame kambary. Bet jeigu ore yra anglerugszties daugias negu reikia, tai jos atsidalinimas, atisekryrimas isz kraujo buwo ap- sunkintas. Tas ir giundo tą bu- smagumą, kokį jaučiamas kam- bary, kuriame dauglio kwępuo- janczių žmonių oras liekasi paga- dytas; su tokiu wienok daugiu anglerugszties oras ne gali žmogaus užnuodinti, užtrozkyti teip kaip tai buwa kambaryj smalkių priejusiame, kadangi žmogus be jokio sawo sweikatai paėjus gali pakęsti pasidaugini- mą anglerugszties iki 4%, taigi tiek, kiek jo buwa iszpustame isz plaučių ore; tuom tarpu net ne- wedytuose kambariuose, kur gy- wena daug žmonių, ore angleru- gszties buwa tik ant 1% dau- gias negu lauke. Teisybė, buwa atsitikimai, kad žmogus, uždary- tas anksztame ruime, kaip skry- ninioj, szępoj, užtrozkszt, bet czia ne gali daug ore prisigriebti isz lauko, todėl kępuojant uždary- tam, to ruimo ore prisiręka wis daugias anglerugszties ir ant galo buwa jo tiek kaip smalkių priejusiame kambaryj ir to žmo- gus ne gali pakęsti ir užtrozkszt.

Taigi kambariuose, kur gywa- na daug žmonių, gadina orą ne anglerugsztie, kurią žmonės kwępuodami iszpuczia, bet tas, kas su įj iszeina isz burnos; ne anglerugsztis padaro orą kamba- rių dwokianczių, bet wisai kas ki- tas. Dwokiantį kwęp iszpustas kwępuojancio žmogaus oras į- gausa tankiausiai burnoj, re- gausia jau pagadytuose plau- cziuose, ypacz gi nuo ne szwariai- zausis, kadangi siekiai wisų ci- wilizuotų tautų yra wienoki, draugizskumas ir szwelnumas yra priderystę kiekwieno ap- szwiesto žmogaus. Liepia sau- gotiesi asztrių žodžių, iszjuokimų ir tai ne tik swetimose kalbose, bet ir japonizskoj, kadangi dau- gumas swetintauzių czia atka- kusių suprantą japonizskai. At- dėjus pas swetintautį į sweczius, reikia prisilaikyti jo paproczių ir budo, neiti į sweczius su suskre- tusiais drabužiais, neiti tiesiog per duris, bet paskambyti pirma, o jeigu nėra warpelio prie durų, tai į jas pabarszkyti su pirsztu. Nuo japonizsko policijos wirsz- iniko galėtų žmonizskesnio pasi- elgimo mokytiesi ne tik policijan- tai kitų ciwilizuotų krasztų, bet ir žmonės ne wieno Amerikos ar- ba ir Europos krasztu.

Wietines Zinios.

— Po nr. 202 Madison str., beprotis Ned Coy iszszoko nuo antrų namų lubų ant uilyczis, bet teip laimingai, kad nė neuziga- wo. Girtus ir beproczius mat Dievas nuo nelaimių saugoja.

— Pereitos subatos diena 9 wryszkiai praszę sudžios, kad juos perskirti su jų moterimis. Sudžia wienok perskyrę tik wie- ną; kitų priešdais pripažino už neuztenkančias ant perskirimu.

— Už gaudymą wowerių Lin- coln parke, sudžia Mahanoy nu- sprendę 8 metų lenkų Gustawą Konekį ant 8 dienų arezeto sawo tėwų namuose. Klausymas tik ar tėwai, kurie iki szio ne moki- no sawo waiko saugoti naidin- gus žwėris, laikys teip sawo wai- ku, kaip sudžia nusprendę.

— Chicagoj fabrikantai durų ir langų sutwėrę trustą po wardu „American Sash and Door Co.“ Kapitalas siekia 6 milijonus do- liarų. Be abejonės dabar prigu- linti prie trusto fabrikantai pa- kels prekes sawo iszdirbimų ir stengsis numažinti užmokesnį darbininkų.

— Pereitos nedėlios diena Chicagoj buwo karsztas, ap- karszio ant miesto uilyczų as- kirogi diktai žmonių. Juos rei- kėjo gabenti į ligonbuczius. 5 wal po pietų užkilo smarki wie- sula, kuri ypacz Lincoln parke diktai medžių iszszakų iszrowę, kelis gi nulauzę. Ant Wentworth ave. wienas praeiwy numesto szildo likosi gana sunkiai sužeis- tas.

NAUJI ISZRADIMAI.

Wiena Warszawos dirbtuwę pradėjo dirbti statines isz alumi- nijaus, wiotoj medžio. Statinės ir bertainiai isz aluminijaus pa- sirodo daug geresni ir parankes- ni negu dirbti isz medžio.

Amerikonizski laikrascziazi garsina, buk koksai, žinoma ame- rikonas, iszrado maszių, su ku- rios pagalba galima permesti žmones per upes ir per kalnus 1000 pėdų pločio ir įj, pludami, neuzigauna. Czis, turbut, bus wien amerikonizskų laikrascziazi iszradimas, kurie labai mėgsta leisti į swietą wisokias melagys- tes.

Technikas Breband pradėjo dirbti naują karp isz nedeganczių medegų, isz iszmetų wisokių me- talių, kurios sutrina ir permirki- nes jo iszrastame skytame, supre- suoja plytelių pawidale ir kuras gatawas. Tsaus naujas kuras isz- duoda daug szilumos, užsidega greitai, bet lengwai duodasi užge- sinti.

Mieste Bridgeport, Con. at- siuwo bandawonę naujo powan- deninio laivo „Argonaut“, isz rasto inžinieriaus Simano Lake isz Baltimorės. Bandawonę pa- siekė gerai, laiwas po wandeniu iszbuwo 4 wal. Užpraszyti ant bandawonių 22 swecziai walgę pietus ant jurių dugno, po wande- niu.

Wienoje New Yorko popierosų dirbtuwęj daro bandawones su ne- seniai iszrasta maszina popierosų dirbtumui, kuri į wieną minutą pa- dirba 180000 popierosų ir pat- supjausto 5000 sawų tabako la- py. Dėl tos maszinos daug dar- bininkų popierosų dirbtuwėse ne teks darbo, jeigu ji wisur bus į- westa.

Lenkizskas Warszawos laik- rasztis „Gazeta Handlowa“ garsi- na, kad Berlyno inžinierius Zieg- ler iszrado lengwą ir pigų budą pawertimo durų į anglis ir sawo iszradimą užpatentawo wisokiuose krasztuose. Ant isznaudoji- mo to iszradimo susitwėrę jau Europoj kelios kompanijos. Isz- radimas tasai labai swarbus, jis galės pakelti iszdirbystę net tuos krasztuose, kur ji, dėl stokos anglių, pakelti ne galėjo.

Anglijos dirbtuwėse atlieka dabar bandawones su anglimis, kurios ypatizsku budu perdirb- tus, degamos ne iszduoda nė durnų, nė smalkių. Szitas naujas kuras gali but deginamas kiek- wiename pecziuje, net tiesiog ant molinės aslos be kamino. Dega- jia raudona liepsna kaip ir koki- sas. Szilumos iszduoda labai daug. Anglys tos padirbtos ply- telių paweiklio ir kiek žinia, su- sideda isz 95% anglinių dulkių ir 5% deguto ir negesytu kalkių.

Wietines Zinios.

— Po nr. 202 Madison str., beprotis Ned Coy iszszoko nuo antrų namų lubų ant uilyczis, bet teip laimingai, kad nė neuziga- wo. Girtus ir beproczius mat Dievas nuo nelaimių saugoja.

— Pereitos subatos diena 9 wryszkiai praszę sudžios, kad juos perskirti su jų moterimis. Sudžia wienok perskyrę tik wie- ną; kitų priešdais pripažino už neuztenkančias ant perskirimu.

— Už gaudymą wowerių Lin- coln parke, sudžia Mahanoy nu- sprendę 8 metų lenkų Gustawą Konekį ant 8 dienų arezeto sawo tėwų namuose. Klausymas tik ar tėwai, kurie iki szio ne moki- no sawo waiko saugoti naidin- gus žwėris, laikys teip sawo wai- ku, kaip sudžia nusprendę.

— Chicagoj fabrikantai durų ir langų sutwėrę trustą po wardu „American Sash and Door Co.“ Kapitalas siekia 6 milijonus do- liarų. Be abejonės dabar prigu- linti prie trusto fabrikantai pa- kels prekes sawo iszdirbimų ir stengsis numažinti užmokesnį darbininkų.

— Pereitos nedėlios diena Chicagoj buwo karsztas, ap- karszio ant miesto uilyczų as- kirogi diktai žmonių. Juos rei- kėjo gabenti į ligonbuczius. 5 wal po pietų užkilo smarki wie- sula, kuri ypacz Lincoln parke diktai medžių iszszakų iszrowę, kelis gi nulauzę. Ant Wentworth ave. wienas praeiwy numesto szildo likosi gana sunkiai sužeis- tas.

Enumeratoriai, darę Chicagoj liaudės suraszus, iki szio ne gawo prigulinczių už sawo darbą užmo- kesnio. Daugumo Chicagojos enu- meratorių darbas isz tikro užmo- kesnio ne wartas, kadangi jie priesziziosi į suraszę užraszyti to- kias tautas, apie karias sawo an- žų nieko ne girdejo, kad jie apie daug tautų nėra girdeję, tai jų ir neuzraszė. Per tai ir jų suraszai ne turi nė jokios wertės ir už- mokesnio ne warti.

APIE TURTŲ IŠDIRBIMĄ.

Paraše Schram.

(Tęsa.)

Taigi supratome, jog žmogus, kuris gy- vena skyrium, sulygindamas terp sawę wisus tuos daiktus, kuriuos jis gali sawo darbu pa- dauginti, arba pamažinti kiek norėdamas ir iszskaitydamas jų vertę, elgiasi teip, lyg, tary- tum, jis žinotų išaiskinimą wertės, Markso padaryta. Dabar lieka mums pažiūrėti, kaip gi yra su tais daiktais, kurių padaugini- mas priguli ne tik nuo žmonių darbo, bet ir nuo gamtos įtekmes.

Sakysim, kad musų Robinsonui reikėjo 8 dienas dirbti, idant iszdirbtų sklypą žemės ir užstęję jį jwais; nupjovimas gi tos dirvos, drauge su kulumu ir tt. užmėję jam 4 dienas darbo. Tegul jis gawo 240 saikų jawų, ku- riuos tokiu budu dawę 12 dienų darbas. Jei- gu jis dirbo 10 walandų kas dieną, tad šitas jawų daugumas yra waisius 120 walandų jo darbo, taigi išpuola po 2 saiku ant wienos darbo walandos. Sakysim dabar, kad tų 240 saikų jawų darys tiek, kiek pačiam Robinsonui reikia, kad jis negali suwartoti dau- gias per 120 saikų ir kad jam pakanka pu- sės užderejusių jawų. Taigi iszeina, kad tik pusę jo suwartoto darbo laiko, yra tikrai rei- kalingas darbo laikas, kita gi pusė yra nereik- kalinga sugaisintas darbo laikas.

Taigi, jeigu Robinsonas sanprotaus apie iszteklių turiniu jawų, tai turės nuolafai sau atkartoti, kad jam užtektų tik pusės jawų ir kad visi jo jawai tik tiek verti, kiek pusę jų, kad pusę jawų turi neuiti per niek. Robinso- nas suprantą, kad pusę to isztekliaus galėtų gauti tiktai 60 walandų dirbęs, nes jam už- tektų 120 saikų. Taigi dabar 240 saikų yra verti Robinsonui tiktai tiek, kiek ir 120 saikų, tai yra tiktai tiek, kiek wartas suval- mus nuo 60 walandų darbo. Pertai tas gau- sus užderejimas, kuris dawę jam du syk tiek jawų, negu jam reikia, sumazino vertę kiek- wieno jawų saiko ant pusės tiktai suwartoto darbo laiko.

Wienok aisšinkime toliaus musų pavyz- dį; sakykim, kad ateinančiuose metuose, nors ir vis teip dirbs, gaus tik 60 saikų ir tai dėl gamtos priezaszių, tai yra, dėl neuzderėjimo ir tt. Wienok mes žinome, kad Robinsonui reikia 120 saikų per metus; taigi, jeigu jis butų galęjęs žinoti, kad jawai neuzderės, tai tikrai butų užarę ir užsęjęs du syk didesnį žemės plotą, idant galėtų gauti 120 saikų, norint tai butų kasdawę jam du kart daugias darbo, tai yra 140 walandų.

Taigi, pagal Marksą, 60 gautų saikų jawų jau turi sawyje tas 240 darbo walandas; tai yra Robinsonas teip brangina sawo isz- teklių, jog kiekvienam saike skaito 4 walandas darbo. Ir šities Robinsonas dabar yra pri- verstas pasikakinti puse sawo paprastos jawų poreijos, nes turi apsieiti su du kart mažes- niu jawų užderejimu. Baltoji duona tampa jam retu daiktu, o pertai turi ir vertę reto daikto. Juo retemis yra daiktas, juo per brangesnį yra laikomas. Tegul tokių daiktų atsirasų du kart daugias, tai ir jų vertę nupultų ant pusės, žinoma, jeigu tik reika- lumas jų nepersimainytų. Sumažėjus gi jų skaitliui ant pusės ir vertę dwigubai pakiltų.

Musų Robinsonas pasikakina puse porci- jos jawų, nes jų užderejimas yra du kart ma- žesnis, per tai kiekwiena porcija, kiekvienas jawų saikas turi jam dwigubą vertę. Jei tą naują vertę gautų jawų, prigulinczią nuo retu- mo, skaitysime pagal darbo laiką, tai rasime, jog jawų saikas wartas dvi darbo walandas, dėl neuzderėjimo pakils iki vertei 4 darbo walandų, taigi bus wartas tiek, kiek butų wartas, jeigu butų dirbta 240 walandų ir gauta 120 saikų jawų. Vis tai patvirtina Markso išaiskinimus.

Ant prašalinimo nesupratimų, prime- name, jog kalbėdami apie skyrium gyvenan- tų žmogų, išleidžiame iš atydos skirtumą, esantį terp kwalifikuoto (tai yra augęsteno, kuris mokslo reikalauja) ir paprasto darbo, kuris skirtumas turi juk didelę svarbą visu- menėje.

Dabar galime pasikakinti tuom, ką jau žinome apie taworų vertę. Paskiaus dar išpuls mums kalbėti apie pramanytą vertę žemės ir tada pamatysime, ar ir tenai galima pritaikinti Markso nuomonę apie vertę, kaip antai prie reto vyno, prie aukso, brillantų ir tt., nes gali iszeiti, kad tų daiktų mainoma vertė neturi jokio ryšio su žmogaus darbu, kad pertai jų vertę yra ne darbo pagaminta; wienok pamatysime, kad ne teip yra, o tuom tarpu pereikime prie kitų daiktų.

VI.

Apie vertę atliekamų tarnystų.

Moklas apie tautos ukę, kaip moklas apie dirbimą, padalinimą ir wartojimą tautos turtų, tyrinėja tiesas, pagal kurias tie ekon- omiški turtai, yra dalinami ir wartojami. Dėl to tai Adomas Smith, Anglijos ekono- mistas, padalino žmonių darbą pagal jo re- zultatus į nasų (produktyviską) ir nenasų (neproduktyviską), arba kaip mes čia wadi- name—į darbą produktus darantį ir į darbą atliekantį vien tik naudingas tarnystas.

Tiktai pirmininis darbas, tai yra darbas, kuris produktus pagamina, buwo laikomas ekonomistų per tinkam ekonomiskiams tyri- nėjimams, antrasis gi darbas, teisingai ar ne, nebuwo skaitomas prie ekonomijos mokslo dalykų.

Kiek žinome, prancuzų mokslincius Dunoyer, sawo veikale apie darbo laisvę,

pirmutinis išreiskę mintį, jog dwasiški gabu- mai teippat gali but laikomi kaip wieni iš pagaminotųjų wertės. Pritaikymas šitos minties labai išplatino rubežius tyrinėjimų politiskos ekonomijos.

Bastiat, kitas prancuzų mokslincius, tu- rėdamas už siekį kovoti su socializmu, buwo užsiėmęs išrodyti, buk vien tik tarnysta da- ranti vertę, ir karštai tvėręsi šitos minties, tvirtindamas, jog visokis net kapitalisto trnas- daras wertę, dėl to, kad kapitalistas atliekas tarnystą. Kapitalistas, duodantis darbą darbininkams, daro jiems labai didelę gera- dęjystę, todėl jis turi tiesą imti pelną iš ka- pitalo, tai yra iš darbo waisių.

Rodbertus, mokintas wokiečys, o po jo Lassall, wienis iš praklinausiųjų socializstų agitatorių, puikiai išrodę klaidingumą Bas- tiato teorijos ir dabar jau mažai kas sako, buk taworo vertę priguli nuo tarnystos, ku- rią kas atlieka sawo reikalų aprūpinimui. Nuo to laiko tikroji politiska ekonomija, kaip moklas, tebeužiima vėl beveik tik ty- rinėjimais apie daiktų dirbimą.

Wienok ciwilizuota draugija, apart rei- kalingų gyvenimui daiktų, reikalauja daugelio tarnystų.

Prie dabartinio išsilavinimo laipsnio, vi- suomenę jokių budu negali apsieiti be tar- nystų, todėl pilna politiska ekonomija turi užsiimti ir tarnystomis ir atrasti tiesas, pagal kurias tarnystos yra atliekamos ir sunaudo- jamos. Wienok pirmužiausiai reikia iširti, kiek gali tiktai žodis vertę tarnystos ir nuo ko priguli jų vertę.

Pavirsutinės nuomonės dabartinių eko- nomistų apie tą dalyką, negali buti laikomos, kaip išaiskinimas tikrosios politiskos ekono- mijos, tiktai mokintas apgynejas socializmo, Karolius Marks, sawo tyrinėjimais pramynę taką ir uždėjo pamatą naujam supratimui to mokslo.

Tikrasis moklas apie visuomenę ukę turi iširti klausimą, kokių budu gali buti įvestas išmintingas ir teisingas padalinimas turtų. Išmintingų ir teisingų padalinimu turtų galima pavadinti tiktai toki padali- nimą, kuris neaplenkia produktyviskų (nasų) tarnystų draugijos sanarių ir kuris paskiria jiems dalį visų darbo waisių—dalį atsakomą atliktoms tarnystoms. Todėl turime aisškiai išrodyti, kiek gali naudotis iš daiktų, dirba- mys nasų darbininkų, tie žmonės, kurie tik tarnystas atlieka, tai yra kaip susijungia vertę atliekamų tarnystų su dirbimu daiktu.

Vertę kiekvieno daikto, kaip tai žinome jau, daro žmogaus darbas, visuotinai reika- lingas daiktui padaryti. Kaip tik koks daiktas bus perdirbtas naujo darbo, perwėztas į kitą vietą, prie jo prisideda tiek naujos wertės, kiek buwo suwartota visuotinai reikalingo paprasto darbo mieruojamo laiko ilgumu.

Štai kaip kyla daikto vertė. Pažiūrėki- me dabar, kas pagamina vertę atliekamų tar- nystų.

Bandysime išaiskinti tai pavyzdžiaus. Pirmužiausiai imkime per pavyzdį darbą, ku- rio negalima tiesiog pavadinti nė produk- tyvisku, nė neproduktyvisku; antram gi pavyz- dziui imkime toki darbą, kurį be abejonių reikėtų laikyti per tarnystą, tai yra per dar- bą neproduktyviską. Jei rezultatas tų tyri- nėjimų bus wienokis, tai galėsime tikrai sa- kyti, jog tarnystos vertę kaip reikiant išais- kinome.

Nuo ko priguli ir kaip didelę yra vertę išgrystos uilyčios?

Išgrysta uilyčia ne yra daiktas, kurį galima butų parduoti arba apkeisti (kalba- me čia apie pačią uilyčią, ne apie žemę, ant ku- rios ji padaryta), tikrai nežinome, kaip pa- vadinti darbą uilyčiai išgrysti suwartotą: pro- duktyvisku, ar neproduktyvisku, ar darbi- ninkai, kurie grindo uilyčią, dirbo darbą ta- vorus pagaminantį, ar darbą atliekantį vien tik tarnystą.

Išpylimas žemėmis, sumašymas jų, iš- grindimas akmenimis pagal planą matini- ko padaryta, vis tai drauge daro darbą, rei- kalingą uilyčiai išgrysti. Akmens tikrai yra tavoras, matininko-gi darbas be abejonės turi buti laikomas kaip tarnysta, pertai ši- tuom pavyzdžiui negalime išrodyti, prie ko- kio skyriaus reikia priskaityti grindimą uily- čios.

Wienok visuose situose darbuose, reika- linguose išgrindimui uilyčios, randame yvai- riųs pawidalus visuotinos žmogaus darbo ga- tes. Vieni iš jų reiskia didesnį visuotinį su- wartotą darbą, kiti-gi mažesnį; todėl vidutinis didu- mas (suma) visų šitų darbo pawidalių reiskia didumą (suma) visuotino žmogaus darbo, lai; ku mieruojamo. Taigi uilyčios vertę išskai- toma teip, kaip vertę kiekvieno taworo, tai yra, daugumu visuotino žmogaus darbo, mie- ruojamo laiku, kuris buwo reikalingas uily- čiai padaryti. Įrankiai, darbai wartojami, palengwa yra daromi geresni, o kadangi su geresniais įrankiais galima greičiaus, len- gwias ir geriaus dirbti, tai ir laikas reika- lingas išgrindimui uilyčios mainosi pagal tek- niską pagerinimą įrankių.

Tuos laikus, kada akmenis laudydavo iš žemės kuolais ir kujais, sklypelyje grystas uilyčios buwo daugias darbo laiko, negu ši- dien, kada uolas skaldo paraku ir gabena ne nelygiais keliais bet geležkeliais. Taigi uily- čios vertę, kaip ir kiekvieno taworo, priguli ne nuo laiko tiktai suwartoto šiame atsitiki- mo jos išgrindimui, bet nuo to ilgumo laiko, koks yra visuotinai reikalingas tam darbui atlikti.

(Toliaus bus.)